

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

E. GANGL:

Naloge naprednega slovenskega učiteljstva.

Slavnostni govor ob 25letnici Zaveze na slavnostnem zborovanju v Narodnem domu dne 7. t. m.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Bratski zbor! Mili slovanski bratje!

Na poziv predsednika naše Zaveze, tovariša Luke Jelenca, naj na današnjem slavnostnem zborovanju, ko obhajamo 25letnico svoje osrednje organizacije, govorim slavnostni govor. — Moja naloga je lahka in težka obenem.

V proslavo tega svojega jubileja smo izdali dvoje obširnih tiskanih del. Tovariš Jelenc je spretno in vestno sestavil spominski spis, ki kaže v luči nepotvorjene resnice uspešno in vsetransko četrtstoletno delovanje naše Zaveze. Naše glasilo pa — Učiteljski Tovariš — izpopolnjuje s svojo slavnostno številko omenjeni spominski spis, prikazuje pravo stanje naše organizacije in odkriva sliko našega šolstva in našega stanu ter kaže njihovi resnični položaj — brez olepšavanja in brez pretiravanja. Ta ogromni material, zbran v dveh publikacijah, različen in vendar skladen med seboj, dopolnjuje in razširja drug drugega, govori sam najboljši slavnostni govor. To je govor dela!

Govor dela.

Te žive besede mi ne kaže ponavljati: lepše je ni mogoče izpregovoriti, nego je izšla iz ust resnice, porodice zgodovine! — Zapisana ob pravem času, se oblikuje pred nami v nazorno sliko bojev in naporov, ki so bivše in sedanje naše delavce neprestano spremenjali, odkar so stopili v službo naši skupni stvari na polje stanovske organizacije, služoč napredovanju našega narodnega šolstva.

Ta govor dela — to moramo priznati! — pravi, da naše in našega šolstva materialne koristi ne odgovarjajo porabljeni duševni in telesni energiji. Malokdo in malokaj šteje toliko nasprotnikov, skritih in javnih sovražnikov, kakor učiteljstvo in šolstvo, ki si enega brez drugega ne moremo misliti. Vzrokov temu nasprotovanju je več, ali danes jih ne bomo preiskovali. Sicer pa je vsakemu, ki je tukaj navzoč, predbro znano, zakaj ima kulturno delo sovražnike, in znano mu je, kdo in kje so ti sovražniki.

Enega vzrokov pa, ki stoji izven politike, kakor to besedo danes splošno razumevajo, ne moremo zmolčati, in to je, da idealno stremenje ne obrodi takoj z materialnim plodom, ampak da to stremenje zahteva materialne podlage in materialnih žrtev, da se ne razgubi kot studelec v peščeni zemlji, ampak da se napo sled in polagoma pretvori v stvarno korist. Ne smemo pa zmolčati, da je baš ta psihološka vzročnost neumevanja in nenaklonjenosti dala temelj in izvor političnemu viharju. Nič ni lažjega, nego v masi zbuditi materialen pohlep, ki se slep in nenasičen preliva v strast, ki postane lepe človeške nature najgrša stran! S takimi strastmi, ki jih ravna a priori sovražne roke, je lahko delovati proti idejam in idealom, ki nimajo razen svoje lepote in v sebi zagotovljene bodočnosti nobenega drugega orožja nasproti razdivjanim in razdirajočim elementom! (Odobranje.)

Tako so se mnogotere stavbe našega dela podirale takorekoč sproti. Kar je ob šibki hrani drgetajoča roka gradila, to je izpodnašal val sovražne sile. V mnogotero srce, v mnogotero rodovino, v mnogotero vas in mesto je bilo vrženo seme sovra-

štva, ki je s pohotno strastjo izkušalo zadušiti vse, kar je tamkaj vzkliko že dobrega in plemenitega. Tako je bilo naše delo dvakrat težko in dvakrat naporno. To pa tudi zato, ker mora vsak zaveden učitelj in vsaka zavedna učiteljica brez prestanka opravljati dvojni posel: za svoj stan in za svojo šolo! Drugim stanovom so dani vsaj eksistenčni pogoji, da ni treba zanje imeti posebnih skrbi. Ostajajo jim torej le službene dolžnosti. Drugače je z učiteljstvom. Služba sama ubija telo in duha — kar je še ostalo zdravih sil, te črpa boj za obstanek. Tako delo na dve strani, intenzivno delo dan na dan, leto za letom, je gotovo težko. To ve samo tisti, ki se je sam že ukvarjal z njim. (Klici: Res je!)

Bolj pa nego z materialnimi uspehi moramo biti zadovoljni z moralnimi. — Ti so naše zadoščenje, ker nam dajejo vero v pravičnost in dobroto svoje stvari ter nam in zanamcem zagotavljajo jasnejšo bodočnost!

Naša naloga.

Naša naloga je zapisana v naših dušah. Začrtala sta jo tja z nesmrtnimi svojimi deli Komensky in Rousseau, največja duhova, ki ju zmore zgodovina pedagogike. Prvi utemeljuje princip materinske šole in realnost, nazornost pouka; drugi kaže pot k največji učiteljici — prirodi — s klicem: V prirodo, v prvotnost nazaj!

Iz obojega kipi vrec našega duševnega gibanja: materinstvo — nauk ljubezni; realnost — šola življenja; priroda — domovina; prvotnost — enakost, bratstvo!

Nad vsem tem duševnim svetom, realizirajoč se v dejanjih, plava nauk požrtvovalne ljubezni brez farizejskih primeskov, kakor ga je učil učenik Kristus: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! (Odobranje.)

Vse to uveljaviti v življenju in svetu — to je naša naloga!

To nalogo izvršujemo v šoli tako, kakor ukazuje državni šolski zakon; izven šole tako, kakor dovoljuje to državni osnovni zakon in kakor to ni zabranjeno avstrijskim državljanom. Ako bi ne delali tako, bi bila ta dvorana danes prazna! Vsaj kranjsko napredno učiteljstvo bi bilo zbrano v drugih in drugačnih prostorih! (Klici: Tako je!)

Dvojna naša naloga, ki sem jo omenil prej — delo za stan in delo za šolo — mora teči vzporedno, da se na eno stran na škodo druge strani preveč ne izrabijo sile. Levica se bori za eksistenco, desnica deli duševno hrano. Ta ustvarjajoča moč izvira iz enega telesa in enega duha. Strniti se mora mnogokrat v odporno silo, kadar je treba braniti čast in pravico. Dolžnost živega človeka veleva, da moraš ohranjati samega sebi, samemu sebi ustvariti trdno materialno podlago, ako hočeš z uspehom in v nemu služiti vzvišeni nalogi. Glad ne sili lačnih, bolezen ne zdravi bolnih. Glad in bolezen pa iščeta sredstev in poti, da ubijeta sama sebe in da stopi na njihovo mesto životvorna, deloljubna sila.

Tako je program naše naloge določen formalno in bistveno. Treba je le razumevanja in poglobitve.

Smer in smoter vzgojnega dela.

O versko - nravni vzgoji, kakor jo zahteva § 1. državnega šolskega zakona, sem obširno govoril na Zavezini skupščini v Novem mestu leta 1910. — Tista izvajanja so bila od naše strani programatičnega značaja. Pristaviti ali odvzeti jim nimamo ničesar; tudi nihče drugi ni tega storil. Zato stoji danes, kakor so stala takrat in kakor ostanejo vedno. O tem ni treba nobene besede več!

Slovensko učiteljstvo mora zmeraj imeti pred očmi dejstvo, da je učiteljstvo najšibkejšega plemena med slovanskimi narodi. Na nas pritiska sovražnik od vseh strani. V nas samih je pojem enakopravnosti zavil v senco protekcije in nasilja. Obrnimo poglede kamorkoli, kjer prebivajo Slovenci, nikjer ne vidimo enakopravnosti drugod, nego na nedolžnem papirju! Kjer bi se slovenski element spričo svojih duševnih in telesnih vrlin lahko pospel na višjo kulturno in socialno stopnjo, tamkaj se izprevrže enakopravnost v zavoro, ki ustavlja naše napredovanje, da se drugorodno ljudstvo preko nas uveljavlja na vsakem polju našega ozemlja! Mi pa plačujemo denarni in krvni davek — in če drugače ni, celo z navdušenjem! (Odobranje.)

Enakopravnosti pa stopa na vrat tudi strankarsko koristolovstvo, ki se pase pri nas doma na lastnem narodnem telesu. Tujja beseda zveni po mestih, koder gre glas našemu jeziku! Nevestobi do narodnih, torej skupnih potreb in koristi je ime izdajstvo! (Klici: Tako je!)

Potemtakem ni nič čudnega, ako trpi tudi naše šolstvo. Ali moremo sploh govoriti o svojem šolstvu tam, kjer ga ni?! Naše Gosposvetsko polje — kakor Kosovo polje, kakor Bela gora!

Kosovo polje je zopet osvojeno, Bela gora zažiga visoke plamene narodnega navdušenja — naše Gosposvetsko polje leži mrtvo na dnu tujih valov! Knežji kamen na niem, kakor nagrobni spomenik narodove moči in slave! (Gromovito ploskanje.)

Zakaj tako? Nimamo narodne zavednosti, tiste narodne zavednosti, ki je iskrena, nesebična in požrtvovalna, ki bi kakor vesoljni potop preplavila vse naše mase, razžarila vsa srca, ojačila vse šibke in omahujoče, ki bi kakor ysemogoča sila mladega, jakega, samozavestnega življenja prešinila vse naše duše s kategoričnim imperativom: **Slovenec mora služiti najprej samemu sebi!** (Dolgotrajno ploskanje.)

Narod je skupina posameznikov. Ako je vsak posameznik šibak, je tudi celota skupina šibkih. Treba je jakih posameznikov, ki ustvarjajo jako celoto — narod.

Naša naloga je, da ojačimo vsako osebnost, jo prepojimo s samozavestjo, s spoštovanjem do samega sebe, jo prepričamo, da je sestavni del celote, nje enakopravni in enakovredni član — **naša vzgoja mora biti narodna!** (Klici: Res je!)

Uveljaviti se moramo v tekmovanju z drugimi narodi, zakaj ti hite naprej mimo nas in preko nas, vedno poudarjajoč s ponosom svojo narodno pripadnost. V tem tekmovanju ne stoji človek poleg človeka, ampak narod poleg naroda. Oborožiti moramo z uma svetlim mečem ves svoj narod, da izide iz kulturnega, gospodarskega, socialnega tekmovanja kot zmagalet, da si vsaj utrdi pozicijo in upraviči eksistenčno pravico!

Samo prepevanje rodoljubnih pesmi ne dviga naših sil! Pesem izzveni — srce ostane mrtvo. Treba je zbuditi ponos, ki daje tudi šibkemu moč: Ako sem pripadnik malega naroda, toliko silnejše moram razvijati svoje zmožnosti, da se ohranim in ne zatonem v morju tujinstva, ki išče od mene samo koristi, a mi ne priznava najprimitivnejših pravic!

Zato stoji v našem programu na prvem mestu zapisana narodnost! Na ves glas in iz globočine svojega prepričanja povem: **Smo in ostanemo propagatorji narodnostne ideje!** (Gromovito odobranje.)

Ta nas usposoblja za eksistenčni boj in nas uvraščja v številu kulturnih narodov, obenem nas pa uči, da ne smemo služiti

tej ideji nasprotnim idejam in narodnemu napredovanju sovražnim tendencam, strujam in organizacijam — zlasti ne tistim, ki jim je narodnost poganstvo! (Ploskanje.)

S službo tujinstvu se uklepamo v spone odvisnosti in se cepimo v nezavestno in nesamostojno drobnjav, namesto da bi se približevali idealu narodne samobitnosti in avtonomije!

Iz narodne ideje, pojmovane tako, kakor je tu povedano, izhaja kot logična posledica napredno mišljenje, ki kaže pot do svobode, kakor jo zagotavlja vsem narodom državni zakonik in kakor spi v našem pričakovanju. (Klici: Res je!) Kdor poleg narodnosti kaj drugega postavlja nego naprednost, ta izrablja narodnost v svojo korist in torej izrablja v svojo korist tudi tisto skupino ljudi, ki so poimenovani z dotično narodnostjo.

Napredovanje v ročnostih, spretnostih itd. izobrazuje le formalno; bistveno vpliva na narodovo dušo resnična naprednost, ki odtrga ljudstvo od hlapčevanja in uslužnosti tujim elementom, ki daje duši razmah in polet ter udari celotj karakteristiko in značaj!

Zato teče v našem programu vzporedno s principom narodnosti princip naprednosti: **emancipacija narodnega bistva od vseh tujih vplivov!** (Odobranje.)

A naš program bi bil nepopolen, zato enostranski, ako bi v njem pogrešali princip demokratizma.

Uveljavljenje demokratizma takoj izbršje med nami vsako razliko, torej nam postane tuj pojem nižjih in višjih, prvih in zadnjih. Pravega učitelja, ki ni demokrat, si ne morem misliti, zlasti slovenskega ne! (Klici: Tako je!) Kolikor ubožnejša, kolikor bednejša je mladina — ta naš in našega ljudstva najdražji zaklad — toliko bolj se nagibljem k njej v vdanosti in ljubezni, ves njen, zanjo in zaradi nje! Lačnim je treba hrane, bolnim zdravila!

Demokratsko čuvstvanje mi brani priznavati prvenstvo enemu stanu, bodisi kateremukoli; temveč mi demokratsko čuvstvanje prepričevalno govori, da smo vsi pripadniki enega naroda, sinovi in hčere ene matere — bratje in sestre med seboj, ena rodovina, ki moramo skupno družiti svoje moči, z medsebojno podporo kreptiti drug drugega, da ustvarimo zavedno in silno, boja zmožno in zmage vredno celoto! (Ploskanje.)

Demokratsko prepričanje mi veleva, da je vsak posameznik vreden svojega spoštovanja, da ima vsaka individualnost svojo ceno in veljavo, ki jo moram jaz — duševno jačji — dvigati in likati, da ji dam človeka vredno in spodobno obličje!

Demokratsko prepričanje ubija vsak šovinizem — daje duševnim in telesnim silam svobodno pot, da se ob zakonih resnice, pravice, lepote in dobrote uveljavljajo, kamorkoli jih zove poklic in dolžnost!

Kadar prepoji demokratizem vsa srca, tedaj se zlomi nasilje in terorizem, zavist in pohlepnost — nauki ljubezni pridejo do veljave: človeštvu se vrne človeško življenje! (Hrupno odobranje.)

Narodna vzgoja — napredno mišljenje — demokratsko čuvstvanje: to je bistvo našega programa. To bistvo popolnoma odgovarja vzgojni nalogi današnje šole, torej je skladno z zakonitimi zahtevami in s pravicami, ki jih ima do šolstva kulturno človeštvo!

O vsakem teh troje principov bi se dalo govoriti in razpravljati posebe. Toda to ne sodi v okvir današnjega dne. Tudi nimamo danes namena prepričevati, ampak samo konstatirati moramo to, kar je!

Kulturno edinstvo — moralna moč.

Slovensko napredno učiteljstvo je s temeljnimi idejami svoje organizacije sto-

pilo preko mej svoje ožje domovine. Če bi se to ne zgodilo hotoma, bi se zgodilo nehotoma; zakaj moč naših temeljnih idej je tako silna, da ne pozna nobene umetne meje: višja je kot vsaka gora, globlja je od vsakega morja! Narodnost, naprednost in demokratizem so skupna duševna svojina vsem kulturnim narodom, zato je pa stan, ki gradi vsaj svojo in svojega naroda eksistenco na ta temelj in ki s priznavanjem teh idej opravičuje in utemeljuje svojo delavnost, svojemu narodu prijatelj in dobrotnik, kakor drugega prijatelja in dobrotnika nima. (Odobranje.)

Če bi mi sami tega ne storili, bi ideje — gojene v nas in medsebojno pospeševane v nas — same šinile v daljo, išoč kulturnega edinstva z vsemi onimi, ki goje in pospešujejo našim idejam slične ideje, ki torej svoje duše hranijo z isto hrano.

Ideje in ideali so ohranili slovensko učiteljstvo, zakaj kruha ni bilo in ga ni v toliki množini, da bi on dajal in zagotavljal obstanek. Tako smo se — telesno lačni — zgrnili v **kulturno strujo**, ki si krči pot med skalinami in trnjem v daljo in širjavo, sprejema vase vsakega in vse, ki hočejo s povzdigo moralnih sil svojega ljudstva to ljudstvo dvigniti na nivo kulturnega človeštva ter to svoje ljudstvo vzporediti ob stran drugim plemenom istih čustev in enakih stremljenj.

Ker smo Slovenci veja na mogočnem slovenskem deblu, ne more že po prirodem zakonu pot naše kulturne struje držati nikamor drugam, nego le v isto smer in na ista mesta, kjer se more in mora združiti z drugimi enakimi kulturnimi strujami v veličasten in silovit veletok.

Sami avtoriteta, cenimo avtoriteto državne oblasti in tistih fundamentov, ki drže državo kvišku. Treba je v velikem telesu državnega ustroja miru in reda, da se da posameznim narodom prilika do eksistence, razvoja in napredka. Že ker smo učitelji svojemu ljudstvu, mu ne smemo jemati teh prvotnih pogojev življenja, pač pa smemo in moramo zahtevati v njegov prid, da se z našim narodom ne ravna drugače, nego z drugimi narodi, ki imajo iste dolžnosti, ki pa nima z njimi naš narod istih pravic. (Klici: Res je!)

Nismo torej revolucionaren element v smislu političnega natolcevanja in državne nevarnosti, pač pa **smo revolucionaren element v smislu probujanja duševnih sil, v smislu preobrazbe čustvovanja in v smislu kulturnega zblizanja in kulturnega edinstva z ostalimi slovanskimi narodi!** (Gromovito, dolgotrajno ploskanje.)

Tem smo najbližji po krvi, jeziku in srcu! Zato pa smo — spoznavši svoj narod in svojo nalogo — slovanski napredni učitelji stopili v najožje stike z ostalimi slovanskimi učiteljstvom, in sicer namenoma in hotoma, ker nam tako veleva ljubezen do naroda in domovine! (Klici: Tako je!)

Od drugod naj prihaja k nam, kar je dobrega, lepega in plemenitega; od nas naj se izteka drugam, kar jim je treba in kar hočejo, da se dvignejo njihovi duševni kapitali! Saj ne gre nič v izgubo, kar pride k nam in kar gre od nas — vse ostane naša skupna psihiška last, razdeljena v enem velikem domu med vse pripadnike iste rodovine po načelu bratstva in enakosti!

Naš ukaz veleva:

Spoznavajmo se med seboj, podpirajmo se med seboj — potem bo naše kulturno edinstvo istinito in plodonosno, potem zraste doma in nasproti tujinstvu naša **moralna moč** kot prvi produkt našega kulturnega edinstva! (Odobranje.)

Politiška zavednost — materialna neodvisnost.

Kulturno edinstvo nam odpira zakladnice duševnih vrlin in kapitalij. Vodomet meče kvišku svoje vode, pada sam vase nazaj, da se z novo silo požene proti soncu. Tako naše kulturno edinstvo — naša moralna moč! Vse iz sebe, vase, zase!

To idejno gibane — to vzletanje k idejni svobodi, ta razmah duha odpira oči, kaže lastno ceno in silo, budi samozavest ter rodi zdravo in pametno **politiško zavednost**.

Hi komu je političke zavednosti bolj treba nego Slovencem?

Bolj nego danes je živela v nas takrat, ko smo taborili pod milim nebom, visoko dvigajoč svoj narodni prapor, prepevajoč svoje in ostalih slovanskih plemen narodne davorije. Naval tujinstva se je razbil ob naši odporni sili — slovenska beseda je dobila svobodno pot povsod, kjer režejo Slovencem kruh pravice in zakona! Vsiopnica, izdana našemu narodu na mejdan kulturnega pokreta in uveljavljenja narodne samobitnosti, je dobila najvišjo sankcijo! — Proroška beseda velikega Čeha Palackega o moči in veličini Slovanstva je dobila v našem ozemlju tak odmev, da so mogočno in samozavestno zabobneli naši koraki po slovanskih tleh!

Tako bodi tudi odslej naprej do konca dni! (Ploskanje.)

Iz političke zavednosti zraste narodna vera v ustvarjajočo silo svojega duha in telesa. Politiška zavednost pričara iz mačehovske zakrknjenosti dejanski enakopravnost, katere posledica je narodova **materialna neodvisnost**. Od duševno usuznjene in s tujo glavo mislečega naroda ne moremo pričakovati samostojnega izrabljanja lastnih moči v lastno korist, ker manjka spoznavanja in poznanja samega sebe — torej tudi ne more biti onih posledic, ki vodijo vsak narod do ideala državljskih pravic — do svobode! (Klici: Tako je!)

Naše kulturno edinstvo, naša moralna moč in naša politička zavednost so sredstva v dosego namena, ki ga mora biti deležen vsak narod, ako se hoče vzdržati in ohraniti — in to je **materialna neodvisnost**, ki je Slovencem potrebnejša, nego kateremukoli drugemu narodu!

Tako hoče voditi slovensko napredno učiteljstvo svoje ljudstvo po zakonito dopustnih potih do tistega časa in kraja, ko bo realizovana pesnikova beseda: Na svoji zemlji — svoj gospod! (Ploskanje.)

Veliko kulturno Slovanstvo.

Bratje! Naš skupni ideal pa je veliko kulturno Slovanstvo! Govorili bi prazno besedo, ako bi ne poznali moči in vrlin svojega ljudstva. Bili bi sleparji, samopašniki in zavodniki, ako bi v okvirju svoje države in z iluzornimi sanjami zahtevali to, kar je nemogoče in nedopustno. Ampak globočina in neomajnost našega prepričanja je poveljavajoča sila, ki stoji na čelu naših vrst, ki se oglašajo iz slehrne naše duše, da imamo voljo, zatorej tudi moč, da vkljub vsem zaprekam, obrekovanjem in nasprotovanjem svojemu ljudstvu in svoji domovini v blagor in korist, a nikomur na škodo uveljavimo svoj program!

Tako se glasi moj in naš slavnostni govor! (Glasno odobranje.)

Končali smo eno razdobje! Drugo — večje po svojih pravicah in jačje po svojih zahtevah — stoji pred nami. Mi stopamo vanje, hrepenčjo po delu, ki hodi **posvečeno blaginji našega ljudstva, ki si naj samo, duševno silno in materialno močno, da to, kar gre vsakemu kulturnemu narodu: sebi življenje — domovini slavo!**

In samo tako ljudstvo bo dalo tudi nam to, kar nam gre!

Naša Zaveza! Na tvoj naslov so izgovorjene te besede! Vsa srca, združena v tebi, bijejo z enim udarcem; vse duše, zlite v tebi, mislijo z eno mislijo: Na delo! Na delo! Na delo! Z delom k prosveti — z bojem k svobodi! (Dolgotrajno, hrupno odobranje. Govorniku čestitajo.)

25letnica naše Zaveze.

Slavnostna dneva 6. in 7. septembra 1913 v Ljubljani.

Srebrni jubilej naše dične Zaveze je za nami. Vse priredbe, ki so bile združene s to proslavo, so uspele v popolnem redu in z najodličnejšim uspehom — tako moralnim kakor materialnim. Obisk je bil tako ogromen, kakršnega ne pomni Ljubljana. Velika dvorana Narodnega doma je bila ob jubilejskem koncertu in ob slavnostnem zborovanju natlačeno polna. Če bi imeli še enkrat toliko dvorano na razpolago, pa bi jo lahko napolnili do zadnjega kotička. **Še nikoli doslej se ni moč naprednega slovenskega učiteljskega pokazala s tako vehementno silo, kakor sedaj ob praznovanju petindvajsetletnice naše ponosne Zaveze!**

Ob tem veličastvu so utihnili naši nasprotniki in se poskrili kakor ščurki.

S starodavnega ljubljanskega kastela je zmagoslavno vihral naš narodni prapor, govoreč v viso okolico, da naša bela Ljubljana presrečno in iskreno pozdravlja nepremagljivo armado kulturnih delavcev!

Poseben sijaj pa je dala našemu slavlju udeležba mlilih in dragih slovanskih bratov, ki so se prišli z nami radovat ob prazniku našega dela, ki so prišli tudi zato, da nam dajo moralno zaslonbo in podporo v boju, ki ga z neizprosno silo in doslednostjo vojujemo za svoje moralne in materialne pravice in koristi. Kakor nam izpričujejo njihove izjave, je naš jubilej napravil nanj mogočen vtisk. Ponesli so s seboj najlepše in najslačje spomine na nas. Naše vezi pa so postale še tesnejše in še iskrenejše!

Vsem udeležencem je imponirala resnost in stvarnost naših razprav. Tega je zmožna samo organizacija, ki uravnava vse svoje delovanje po natančno določenem programu. Ko objavimo poročilo o vsem, kar se je zgodilo, nam bo mogoče govoriti o vtiskih, ki smo jih dobili ob tem prazniku dela!

V nastopnem priobčujemo kolikor mogoče natančno poročilo.

SLOVANSKE UČITELJSKE ORGANIZACIJE, ZASTOPANE NA 25LETNICI ZAVEZE.

Na 25letnici Zaveze so bile zastopane nastopne slovanske učiteljske organizacije:

1. Učiteljsko združenje u kraljevini Srbiji: podpredsednik Dimitrij Sokolović, iz Srbije so došli dalje tovariši: Jovan Popović, Miloslav Radišić, Mihajlo Sretenović, Mihajlo Stanojević.

2. Savez hrvatskih učiteljskih društev u Zagrebu: predsednik Josip Kirin in podpredsednik Josip Granec.

3. Hrvatski pedagoški književni zbor v Zagrebu: Stjepan Smid in Josip Skavič, tajnik.

4. Svaz slovanského učitelstva v Rakousku: predsednik Matej Hajny, tajnik Josip Závada.

5. Zemsky Ustředni Spolek Jednot učiteljských v Kralovstvu Českém: tajnik Bohdan Skála.

6. Zemská ustředni Jednota učitelstva učiteljských škol českých v kralovstvu Českém: predsednik Peter Skalický.

7. Ustředni spolek jednot učiteljských na Moravě: predsednik deželni poslanec Josip Havlik.

8. Zemská jednota učitelstva měštanských škol na Moravě, zastopnik Hubert Vitkovič.

9. Jednota učitelek moravských: predsednica Marija Tálská.

Vse te zastopnike so sprejemali na kolodvoru člani pripravljalnega odbora, oziroma sprejemnega odseka ter so jih odvajali na stanovanja v hotel Ilirija in hotel Tivoli.

SEJA UPRAVNEGA ODBORA ZAVEZE.

Navzoči: predsednik Jelenc, upravni odborniki: Berginec, Brinar, Česnik, Dimnik, Gangl, Gnuš, Križman, Luznar, Rajšp, Rus, Sabadinova, Šega; opravičen Nerat. Začetek: ob pol 8. zjutraj; lokal: pisarna Hranilnice in pošajilnice Učiteljskega konvikta.

Predsednik konstatuje sklepčnost, pozdravi navzoče in se spominja s toplimi besedami umrlega upravnika Učiteljskega Tovariša, tovariša Jakoba Pretnarja. (Navzoči se dvignejo s sedežev.)

Redigirajo in določijo se vsa poročila in predlogi za popoldansko sejo delegacije. V debato, ki je bila živahna in stvarna, so posegli vsi upravni odborniki. — Konec seje: ob 11. dopoldne.

Med tem časom se je vršila v veliki dvorani Narodnega doma glavna izkušnja za večerni jubilejski koncert. — Člani pripravljalnega odbora so vodili po Ljubljani slovanske goste, razkazujoč jim znamenitosti in lepote mesta in okolice.

ZBOROVANJE DELEGACIJE.

V veliki dvorani Mestnega doma se je zbralo v soboto, dne 6. t. m., tristo udeležencev: delegatov in delegatinj ter onega učiteljskega, ki se zanima za zborovanje delegacije in ki je bilo že v Ljubljani.

Točno ob 3. popoldne otvoril predsednik Zaveze, tovariš Luka Jelenc, delegacijsko zborovanje.

Predsednikov pozdrav.

Predsednik L. Jelenc:

Cenjena delegacija!

Dne 22. aprila letos je minilo 25 let, kar se je bila zbrala Zavezina delegacija v starih »Čitalničnih« prostori v Selenburgovi ulici v Ljubljani k I. ustanovnemu zborovanju.

Kako jako smo potrebovali slovenski učitelji tesne združitve, centralne organizacije, bom izpregovoril jutri na slavnostnem zborovanju; danes poudarjam le, da je slovensko učiteljstvo dolžno največjo hvalo in zahvalo Zavezinim ustanovnikom tovarišem: Kocbeku, Gradišniku in Brezovniku. (Burno odobranje.) Položili so temelji, iz katerega je zrastle mogočna stavba. (Ponovno burno odobranje.)

Osemnajst okrajnih učiteljskih društev s 789 člani je bilo ob ustanovitvi v Zavezi.

Danes je združenih v Zavezi 33 okrajnih učiteljskih društev s 1576 člani in 2 učiteljski zvezi, to sta »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem« s 16 in »Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani« z 12 okrajnimi društvi. Vse te organizacije so priglasile za današnje 25. delegacijsko zborovanje 123 delegatov in 37 namestnikov.

Vsa ta mogočna armada slovenskih pionirjev in marljivih delavcev na prosvetnem polju po lepih slovenskih livadah in gorskih vaseh koraka zvesto in neomajano od ustanovitve do danes za Zavezini praporom z bliščečim geslom: Naprej za svobodno šolstvo in svobodno učiteljstvo! Naprej po poti za osvoboditev slovenskega naroda iz grabežljivih rok mednarodnega klerikalizma potom prosvete; naprej po poti kulturnega napredka slovenskega naroda v boljšo in veselejšo bodočnost. (Viharno odobranje.) Nič naj

ne ovirajo naših korakov in stremljenj bivši naši tovariši somišljeniki, ki so še pred nedavnim časom korakali pod našim praporom in delovali z nami za uresničenje Zavezinega programa, zdaj pa kriče kot trden privesek klerikalne stranke, da jih sv. križ, krščansko življenje, delo in nehanje, katoliško prepričanje loči od nas. (Klici: Sram jih bodi!)

Hinavci, saj jih poznamo! Vsem tem kličem v spomin besede sv. pisma, ki pravi: »Ne vsak, ki pravi: Gospod! Gospod! pojde v nebeško kraljestvo, ampak tisti, ki stori voljo mojega očeta, ki je v nebesih!« (Klici: Tako je!) Kako pa ti zaslepljeni, ki jadrajo z razprostrtimi jadri v predpotopno učiteljsko sužnost, izpolnjujejo voljo Gospodovo, ne maram govoriti, temveč rajši pokriem s plaščem krščanske ljubezni. (Odobranje.)

Na takozvanem katoliškem shodu so trdili, da se Slomškarija krepko razrašča. (Smeh.) Res je, ne bom tajil, da je mnogo nekdajnih zvestih tovarišev zapustilo naše vrste zaradi malo boljšega kruhka, a ne zaradi sv. križa, in da so nam zavedli na kriva pota marsikaterega mladega tovariša in še več tovarišic. A ta žalostni pojav med slovenskim učiteljstvom je mogoč samo na Kranjskem pod brezsrčno in neusmiljeno vlado klerikalne knute. (Hrup in ogorčenje.)

Primorsko in štajersko učiteljstvo pa stoji trdno kakor kremen ob naši strani. (Klici: Živeli!) Od Vas, dragi tovariši in tovarišice, pričakuje v teh hudih časih kranjsko učiteljstvo moralne, za našo skupno organizacijo tudi materialne pomoči. (Odobranje.)

Zmaga naša nam je zagotovljena samo v delu! Zato Vam kličem brez fraz: Na delo, skupno, marljivo delo v drugem četrtsotletju obstanka naše Zaveze!

V tem duhu pozdravljam vse cenjene delegate in delegatinje v beli naši Ljubljani! (Dolgotrajno in viharno odobranje.)

Nato je predsednik predstavil še političkega komisarja in imenoval za zapisničarja zborovanja tov. Ivana Dimnika iz Trsta.

† Jakob Pretnar.

Preden preidem k dnevnemu redu — govori dalje predsednik — mi je dolžnost, se spomniti še nekoga.

Nemila smrt je posegla med letom med marljive delavce v Zavezi.

Dne 17. julija letos je umrl marljivi upravnik »U. T.« in upravni odbornik Zaveze, tov. Jakob Pretnar.

Posebno mu je bila na srcu gmotna stran »U. T.«, ki ga je hotel dvigniti v tem pogledu. Težko bo pogrešala Zaveza njegovo delo. — V znak sožalja prosim cenjeno delegacijo, da se dvigne s svojih sedežev. (Navzoči se dvignejo s sedežev, kliče: Slava!)

Nujni predlog.

Od Brežiško - sevniškega učiteljskega društva je prišel nujni predlog, da naj bo delegacijsko zborovanje tajno.

Upravni odbor Zaveze je sklepal o tem predlogu na dopoldanski seji in prišel do zaključka, da naj bodo delegacijska zborovanja — kakor dosedaj — javna in le, če res potreba nanese, tajna, da se javnost odstrani.

Predsednik priporoča, da naj delegacija ta sklep upravnega odbora sprejme. (Soglasno sprejeto.)

Legitimiranje delegatov.

Pri legitimiranju delegatov se je izkazalo, da so bili vsi prijavljeni delegati, oziroma njihovi namestniki, polmoštivilno navzoči.

Drugi nujni predlog.

Nato v imenu upravnega odbora prijavlja s primernim utemeljevanjem tov. E. G a n g l sledeči nujni predlog, ki je bil ob koncu z viharnim odobranjem soglasno sprejet:

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, zbrana na zborovanju svoje delegacije dne 6. septembra 1913 v »Mestnem domu« v Ljubljani,

I.

ponavlja staro zahtevo vsega organizovanega avstrijskega učiteljskega, ki meri na popolnitev, oziroma na izpremembo § 55. drž. šol. zakona v tem smislu: Minimalne plače, ki se ne smejo znižati v nobeni deželi, morajo biti tako odmerjene, da učitelji lahko vso svojo moč posvetijo svojemu poklicu in da tudi svoje rodovine lahko vzdržujejo po lokalnih razmerah. Kot take plače imajo veljati dohodki, ki gredo po vsakočasno veljavnih določbah c. kr. državnim uradnikom;

II.

da bo deželam mogoča izvedba take regulacije učiteljskih plač, opozarja državo na njeno dolžnost, da neodložno izvede sanacijo deželnih financ v svrhu regulacije učiteljskih plač, oziroma določi v ta namen deželam prispevek iz državnih sredstev;

III.

pozivlja vse merodajne činitelje — to je vse deželne odbore in deželne šolske svete onih kronovin, ki so združene v Zavezi — da se z vsemi sredstvi in z resno voljo poprimejo končno - veljavne rešitve učiteljskega materialnega vprašanja v smislu zahtev št. I.

IV.

posebno pa apeluje na vse deželne in državne poslance, da se z vsemi silami zavzamejo za izpolnitev učiteljskih zahtev, ki so z ozirom na sedanje socialne razmere neodložljive.

V.

Ta predlog naj se prijavi jutri slavnostnemu zborovanju.

TAJNIŠKO POROČILO.

Tov. Vilibald Rus, tajnik Zaveze, poda nato temeljito in širokega obzora tajniško poročilo, ki je bilo z viharnim odobravanjem spremljano in tudi potrjeno. Glaslasi se:

Čestita delegacija! V imenu vodstva in upravnega odbora Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev mi je čast poročati čestitim delegatom in delegatijam o našem delovanju v upravni dobi od zadnje XXIV. skupščine, ki se je vršila lani 10. in 11. avgusta v Celju, do danes, ko proslavljamo tu v Ljubljani srebrni jubilej naše dične učiteljske Zaveze.

Članstvo.

Naša Zaveza šteje danes 33 učiteljskih društev in dve deželni Zvezi, ki imajo skupno 69 častnih, 1460 pravih in 47 podpornih članov; vseh društvenikov je torej 1576.

Je to vendarle še odlično število zavrednih idealnih in neustrašnih bojevnikov, in bojevnic za napredne, narodne, stanovske in šolske interese. **Z zlato in srebrom vas ne kupujemo, še nikla in bakra vam ne moremo dati — in vendar ste naši!** S trnjem in robidovjem je posuta naša pot, s krvjo in vodo je oškropljena letos na novo. Čemu torej se oklepate tako trdno naše Zaveze? Je li treba vprašati, zakaj?! (Klici: Poštenost nas druži!)

Tuintam odpade še kdo, pa nam ni žal zanj, ker zastopamo mnenje, da naj se popolnoma sčistijo naše vrste. Vendar je v današnjih dneh bolj kot kdaj potreba, da imej vsako učiteljsko društvo vedno v evidenci imenik vseh naših članov. V ta namen naj poskrbi sleherni odbor, da se natančneje pregleda zlasti ob vstopu vsakega novega šolskega leta staro in novo članstvo.

Na Kranjskem je letos priraslo število članov za 24 — lani in predlanskem je nazadovalo — (Ploskanje in odobravanje), na Štajerskem se je zvišalo število pravih članov za 27, na Primorskem pa se je zmanjšalo za 27 članov.

Delovanje Zavezinih društev.

V pretekli upravni dobi je imelo Zavezino vodstvo 10 sej, upravni odbor pa dve. Kar spada v delokrog vodstva in upravnega odbora, se je rešilo v teh sejah, najnujnejše zadeve pa je rešilo predsedstvo z naknadnim odobrenjem.

Vložni zapisnik šteje danes 1503 števil (lani samo 849), ne všteti tajniških in blagajniških vlog, dopisovanja uredništva in upravištev Zavezinih listov, pri čemer tudi ni všteto ogromno delo, ki ga je imel letos še posebe koncertni odsek.

Poročila, iniciative in spisi vseh strok, kar jih je bilo priobčeno v stanovskem glasilu, v pedagoški reviji in v mladinskem mesečniku, kažejo izrazito, koliko podrobnega dela se je izvršilo po naših članih in v posameznih Zavezinih društvih. Vsa v Zavezi stoječa učiteljska društva so imela tekom letošnjega društvenega leta 118 zborovanj, pri katerih je bilo 91 predavanj in hospitacij razne vsebine.

Zeleti je samo, da delajo v teh kritičnih časih posamezna društva tem intenzivneje, da dajo na vodstvena vprašanja in izkaze takoj in celotne odgovore in razkaze. V vsakem društvu je treba celih mož! Kdor se ne misli z vneto posvetiti društvenemu delu ta naj se rajši nikar ne da voliti v odbor. Po potrditvi Zavezinih pravil se bo osredotočilo lahko vse delo prav pregledno po posameznih podeželnih vezeh, kar bo za celoto tem večjega pomena.

Vsem onim korporacijam in osebam, ki so si pridobile posebnih zaslug za prelepo uspešno zadnjo XXIV. glavno skupščino v Celju, je poslalo vodstvo zahvalo v vse napredne liste.

Tekoče zadeve.

Pod naslovom »Iz vodstva Zaveze« se obvešča po »Učit. Tovaršu« vse cenjeno članstvo sprti o vseh najvažnejših korakih, ki jih storita vodstvo in upravni odbor v napredek celokupnega jugoslovanskega učiteljskega. Komurkoli se zdi kakšna naša zadeva dovolj dozorela za javnost, naj obvesti nemudoma dotično dru-

štvo, katerega član je, da dobimo potem tega navodila in podatke za nadaljne ukrepe. V tem oziru so se odlikovala v zadnjem poslovnem letu zlasti nekatera štajerska učiteljska društva. Zategadelj z ogorčenjem protestujemo napram izreku nemških štajerskih tovarišev, da se od slovenskega naprednega učiteljskega premalo dela, da je spodnještajersko učiteljsvo po njih mnenju je nekak trot, ki hoče pač uživati, a ničesar delati. (Klici: Sramota!)

Da je skupni pregled Zavezinega poslovanja vsakemu jasen, opozarjati moram vendarle vsaj na najvažnejše, deloma že nekoliko znane, deloma na popolnoma nove še ne objavljene ukrepe.

1. Mestnemu magistratu ljubljanskemu se je sporočilo, da je ostal Zavezin odbor isti, ker letos ni bilo volitev; le namesto umrlega odbornika Ignacija Sijanca je bil izvoljen nadučitelj Fran Brinar iz Gotovelj na Štajerskem.

2. Skupščina »Udruženja srbskega učiteljskega« je zborovala lani dne 18. in 19. avgusta. Zavezin predsednik je pozdravil skupščino brzojavno.

3. Deželni poslanec tov. Štefan Ferluga je zastopal lani dne 8. septembra Zavezo ob slavnosti 25letnice pevskega društva »Hajdrih« na Proseku. Za soudeležbo smo prejeli laskavo zahvalo.

4. Ineratni del »Učiteljskega Tovarša« je prevzel s I. letošnjo številko od »Prve anončne pisarne« njen upravnik, zdaj žalibog že pokojni tovariš J. Pretnar.

5. Na kak način naj se krije dolg Zavezinih listov pri »Učiteljski tiskarni«, se je posvetovalo in sklepalo pri obeli sejah upravnega odbora. V teh sejah se je razpravljalo ponovno o previsoki ceni tiska Zavezinih listov. Med letom se je tudi uredila Zavezina listina; prevzela se je v lastno oskrbo založiteljev Zavezinih knjig, ki so še v zalogi; prodala se je velika sestavljena omara in razprodala so se učila, ki so ostala od razstave.

6. Resolucija glede stalnega nameščanja nadzornikov, ki je bila soglasno sprejeta na glavnem zborovanju naše zadnje glavne skupščine, se je odposlala na naučno ministrstvo.

7. Zavezin predsednik je v prvi seji upravnega odbora v izbranih besedah čestital navzočemu ravnatelju M. J. Neratu, uredniku pedagoške revije »Popotnika«, k 30letnici njegovega vestnega in požrtvovalnega uređovanja. Ves odbor se je pridružil presrčnim besedam z dolgoletnim poslanjstvom, na kar se je jubilat gimnjev zahvalil za ovacije. Odličnemu in vzornemu uredniku naj se s čestitko pridruži tudi današnja delegacija. Vrlemu možu velja naš vzklík: Na mnoga leta! (Dolgotrajno ploskanje.)

8. Akademikemu društvu »Triglav« in slovenskemu akademikemu ferialnemu društvu »Adrija« se pošiljajo kakor doslej brezplačno vse številke Zavezinih listov.

9. Državnemu poslancu dr. Vladimirju Ravniharju so se poslali na njegovo prošnjo podatki o stanju vsega slovenskega učiteljskega, da uporabi to snov pri razpravi v parlamentu, kadar pride na razgovor znani § 55. Čehi so mu obljubili, da dobi takrat besedo. Preskrbelo se mu je poročilo iz »Učit. Tovarša« o shodu v Mestnem domu v Ljubljani, kjer je zborovalo napredno učiteljsvo pod geslom »Draginja in učiteljsvo«. Na razpoglo se mu je dal govor deželnega poslanca Eng. Gangla, ki ga je imel lani v kranjskem deželnem zboru. Predsednik pa mu je še sam dal pismene podatke o najnovejših naših zadevah. Zaveza se je tudi letos mnogokrat zaupno obrnila za posredovanje v raznih kočljivih vprašanjih na gospoda dr. Vladimirja Ravniharja, ki je bil vedno uslužen našim skupnim učiteljskim smotrom. Iskrena mu zahvala s toplo prošnjo, da naj nas tudi v bodoče enako podpira kot državni poslanec. (Odobravanje.)

10. Vsem naprednim političnim listom se je odposlal v ponatisk članek iz »Učiteljskega Tovarša«, ki je izšel pod naslovom »Vzroki za deficit učiteljskih listov«.

11. »Društvo inženirjev v Ljubljani« je vabilo poleg zastopnikov vseh stanovskih društev tudi našo Zavezo, da se udeleži skupnega posvetovanja o preosnovni dosežanjih srednjih šol v enotne zavode, ki bi podali absolutnem zraven humanistične vzgoje tudi zadostno izobrazbo v prirodoslovnih in drugih za življenje potrebnih vedah. Predsednik je podpisal z drugimi zastopniki vred obe prošnji, ki sta bili odposlani na pristojni mesti. V prošnjah je bilo poudarjeno, naj se uvede v realne gimnazije kot oblatni predmet laščina namesto francoščine.

12. Upravni odbor dnevnika »Dan« je obvestil vodstvo Zaveze, da je razposlal vsem okr. učiteljskim društvom okrožnico, v kateri se sporoča učiteljskemu, da se zniža zanj cena dnevnika na 12 kron letno, oziroma na 1 krono mesečno. Redni dopisniki »Dneva« dobe list brezplačno, ako pošljejo v »Dan« povprečno po 1 dopis ali notico na teden.

13. Z banko »Slavija« smo se letos premnogokrat pogajali zastran obljubljenih odstotkov od zavarovanega kapitala pri vsakem zavarovanju, ki se je sklenilo z učiteljem ali učiteljico, ki je član Zaveze. Pogajanja se nadaljujejo. (Klici: Ni treba!)

14. Deželni šolski svet za Kranjsko je bil od nas naprošen že lansko leto, da skliče anketo v svrhu enotne terminologije za šolsko telovadbo, kakršno rabijo slovenska telovadna društva. Letos šele je bila ta prošnja rešena. V odgovoru se nam naznanja, da se c. kr. deželnemu šolskemu svetu na podlagi mnenj, ki si jih je izprosil od treh strokovnjakov v telovadbi, ne zdi primerno sklicati take ankete. Negativnemu odgovoru se moramo vsekako čuditi, zakaj na Primorskem in na Štajerskem je že davno v rabi sokolski telovadni sestav. — V Švici, v Nemčiji in na Češkem imajo vzorne metodične knjige za telovadbo. Iz te zagate nas reši telovadni učitelj Evgen Sajovic, ki je sestavil po češkem vzorcu za pouk telovadbe na ljudskih šolah našim razmeram najprikladnejši spis, ki izide v »Popotniku« pod naslovom »Učenci in učenke«. To najnovejšo delo se razmnoži. S primernim oklicem se obveste o tem vsa okrajna učiteljska društva na Kranjskem z namenom, da stavi na okrajni učiteljski konferenciji po 1 član tozadevni predlog glede uveljebve te metode pouka pri telovadnih urah.

15. Vodstvo narodnih strokovnih organizacij je poslalo naši Zavezi oklic k pristopu. Ta oklic se je odposlal v informacijo vsem Zavezinih društvom. Prvi tak organizacijski kongres, ki je dobro uspel, se je vršil dne 15., 16. in 17. avgusta letos v Ljubljani. Zavezin predsednik je bil izvoljen podpredsednikom tega kongresa, tovariš Ivan Dimnik iz Trsta pa je predaval na tem »Ljudsko in strokovno šolstvo«.

16. Prave resnosti glede pravične regulacije učiteljskih plač tudi med naprednimi političnimi državnozbornskimi strankami ni. Avstrijsko učiteljsvo je bilo ob tej vedno naraščajoči draginji končno primorano okleniti se z vso resnobo najdalekosežnejše akcije z geslom »Pred cesarja!« Zastopnikom nemškega učiteljskega in voditeljem Ednote meščanskega učiteljskega v kraljestvu Češkem se je zabranilo iti pred cesarja, a zadnjemu celo ni bil enak dostop dovoljen pred prestolonaslednika. To nas nikakor ne sme uplašiti. Na Dunaju bodo zbrani jeseni državni poslanci. Preskrbljeno je, da gredo takrat posamezni zastopniki dežel k ministrskemu predsedniku in k naučnemu ministru, kjer jima hočejo pojasniti obupen položaj učiteljskega.

17. Letos sta izšli za I. razred ljudskih šol kar dve novi knjigi: K. Widrovo »Moje prvo berilo« in Iv. Krulčeva »Moja prva čitanka«. Prva je izšla v »Učiteljski tiskarni«, druga knjiga pa v c. kr. zalogi šolskih knjig. Obe knjigi sta aprobirani. Za »Popotnika« je napisal c. kr. vadnični učitelj Iv. Krulc o svoji čitanki primerno objavo. Ker smo liberalni, smo mu pustili seveda prosto besedo. Istotako se je po našem pripustilo, da je izšla »Popotniku« prigoda, ki podrobneje govori o K. Widrovem berilu. Od gotove, nam skrajno sovražne strani pa se je zanesel celo v političke liste napram uvedbi K. Widrovega »Mojega prvega berila« nestrpen bojkot, ki nima zlepa para na pedagoškem polju. Uradne ocene K. Widrovega »Mojega prvega berila« so kaj laskave in govore o njegovi sestavi prav pohvalno. Ob tej brezprimerni gonji mora veljati za nas eno edino navodilo: **V vse šole uvedite K. Widrovo »Moje prvo berilo«!** (Klici: Tako je prav! To je naša zahteva!)

18. »Narodna čitalnica v Kranju« je bila ob proslavi svoje 50letnice brzojavno pozdravljena, na kar je prispela pismena zahvala.

19. Predsedstvo je brzojavno pozdravilo »Učiteljsko društvo za Postojnski okraj« ob nje 25letnici.

20. »Hrvaški pedagoško - književni zbor v Zagrebu« — po delovanju slični naši »Slovenski Šolski Matici« — je imel dne 23. in 24. avgusta svoj 41. občni zbor. Pozdravilo se ga je brzojavnim potom.

21. »Družbi sv. Mohorja v Celovcu« se je zljubilo zopet enkrat z vso silo udariti po učiteljsvu. Dr. J. Pregljev spis »Preslepljeni in oteti«, objavljen v letošnjem družbenem koledarju, je za učiteljsvo skrajno žaljiv in brezaktiven. Pri družbenem odboru smo vložili ogorčen protest, ki mu je sledil pomirjavalen odgovor, ki nas pa ni zadovoljil. Zahtevali smo, da prinese prihodnji koledar od nas sestavljeno »Izjavo«. **Od družbe je sedaj zavisno, kako stališče zavzamemo proti njej v prihodnje.** (Klici: Žaliti se ne damo od nikogar! To je pamflet najnižje sorte!)

Stanovski naraščaj.

Zanimanje za naš stanovski naraščaj se veča med nami od leta do leta. Brezplačno so se razpošiljali Zavezini listi v prav tolikem številu kakor doslej na vsa

učiteljska, kjer so slovenske učiteljske-nice in učiteljski. Tekom letošnjega leta so bila za ljubljanske učiteljske razna poučna predavanja po učiteljih. Zeleti je, da se uvedejo taka predavanja tudi na druga učiteljska. (Klici: Dobro!)

Da se morejo vršiti redno vsako leto shodi jugoslovanskih naprednih učiteljskih abiturientov in abiturientk, se je zasnovoval »Učiteljski sklad«. Zavezina društva so bila tudi letos naprosena, da prispevajo po možnosti v ta sklad. Letošnji IV. sestanek, ki se je vršil 17., 18. in 19. julija, je dokazal po referatih, še bolj pa po lepo uspelem koncertu, da se pridružuje našemu stremljenju lepa vrsta mladih, zavrednih in neustrašnih sobojevnikov. Voditelji naših organizacij so se odzvali vsem prireditvam v častnem številu.

Napredne učiteljske Zveze v Avstriji.

Napredno avstrijsko učiteljsvo brez razlike narodnosti je izkušalo že od nekdanj ob vsaki važnejši priliki skupno nastopati vsakokrat, kadar so bila na dnevnem redu važna šolska in učiteljska vprašanja. Letos smo popolnili in dopolnili to veliko združenje, zakaj vse napredne avstrijske učiteljske Zveze bodo postopale odslej solidarno, kadar se bo zahotelo našim nasprotnikom po kakršnemkoli nasilju. V najožjem stiku smo pač z Zvezo slovenskega učiteljskega v Avstriji, ki šteje nad 27.000 članov. S to se združimo vselej, kadar so ogrožene v šolskih vprašanjih slovenske narodnosti. Lepo oporo imamo v vseh stanovskih zadevah v številni nemški Zvezi, v »Deutsch-österreichischer Lehrerbund«, ki ima okrog 20.000 članov.

Z izredno stanovsko radostjo pa vam, spoštovane delegatije in delegati, javljam dalekosežno in najpomembnejšo potezo na našem organizacijskem polju, ki jo vidim v »Splošnem odboru naprednih avstrijskih učiteljskih Zvez«. Napredne nemške, laška, rumunska, poljska, češka, dalmatinska in naša učiteljska Zaveza so velilkanska odprna sila napram sovražnikom naših učiteljskih zahtev.

Sami smo slabiči, organizirani v tako močni Zvezi pa smo vsestransko ojačeni. Brez strahu in brez obupa opiramo svoje neštete nade v to mogočno organizacijo. **V tej skupnosti je naša bodočnost, zakaj karkoli zedinjenj podvzamemo v dugajškem parlamentu, bo sigurno vodilo do uspeha.** (Dolgotrajno odobravanje.)

Skupna s slovansko, deloma pa tudi z nemško Zvezo smo se lotili razrešitve važnih stanovskih in šolskih vprašanj.

Naša skupna prizadevanja so bila naslednja:

a) Slovanska Zveza je poslala vsem članicam besedilo protesta zoper nemško nasilje napram češkim šolam na Dunaju.

b) »Moravska učiteljska Zveza« je izdala knjigo »Zbrani spisi Komenskega«. Po društvu »Knihotiskarny v Zabřehu« nam je poslala zastoj en iztis, ki se je sprejel v Zavezino knjižnico. Naproseni smo bili, da poagitriramo med svojimi člani za naročbo tega dela, kar se je izvršilo potom stanovskega glasila.

c) Češki učitelj Adolf Šušter iz Chrudima je prosil proti primerni odškodnini za klišeje mladinskih spisov »Dane« (A. Rapè) in »Turki pred sv. Tilmom« (J. Slapšak). Obe knjigi sta izšli v češčini. Klišeje smo dali brezplačno v uporabo proti vrnitvi.

č) Slovanska Zveza je pridno na delu proti stalnemu nameščanju okrajnih šolskih nadzornikov v Avstriji. Od vlade nameravani tozadevni predlog je šolstvu na občutno škodo je torej za učiteljsvo nesprejemljiv. Slovanska Zveza je izdelala obširni predlog tega zakona v obliki službene pragmatike za ljudskošolsko in meščansko učiteljsvo. Predlog se je odposlal v informacijo potom vseh učiteljskih organizacij vsem onim državnim poslancem, ki sede v naučnem odboru, s prošnjo, da se zavzamejo zanj.

d) Ista Zveza je poslala dopis, v katerem nas opozarja, da naj vplivamo pri svojih državnih poslancih, naj se da državna podpora deželnim zbornicam z izrečno zahteva, da se uporabi ta podpora zgolj v svrhu regulacije učiteljskih plač. O tem smo obvestili samo državnega poslanca dr. Vladimirja Ravniharja, zakaj poslanci Slovenske Ljudske Stranke so menda po novodobni krščanski morali nasprotni temu edino pravičnemu predlogu.

e) S slovansko in nemško Zvezo smo storili skupne korake v prilog našim težnjam v dveh vprašanjih. Zaposlili smo, kakor je bilo že poudarjeno, avdience pri cesarju. Proti državnozbornskemu predlogu krščansko-socialnega drž. posl. viteza pl. Pantza o zvišanju kongrue duhovnikom smo zavzeli posebno stališče. Z ozirom na to, da je šele prejšnji avstrijski parlament znatno zvišal duhovnikom plače, je zopetna zahteva po zvišanju glede na novo obremenjenj davkoplačevalcev na vsak način vredna vse obsojbe. Ko se bo razreševalo to vprašanje, se morajo pridobiti vsi napredni državni poslanci vseh struj

za to, da nikakor ne pripuste v državni zbornici razprave o Pantzovem predlogu dotle, da se veliko bolj pereče učiteljsko gnotno vprašanje v državnem, oziroma v posameznih deželnih zborih povoljno ne reši! (Odobranje.)

f) »Češka učiteljska Zveza« nam je poslala vprašalno polo, potem katere naj bi se ugotovilo, koliko se pregreše šolska oblastva napram temeljnim šolskim zakonom. Ker bi bilo po tem vzorcu spričo rednih pregreškov posebno od strani kranjskih šolskih oblastev neznano mnogo dela, se je z delom počakalo, da se danes tu navzoče brate Čehe osebno povpraša, kako nameravajo oni rešiti ta vprašanja.

g) V osnutku smo prejeli od slovenske Zveze novi načrt državnega šolskega zakona, ki obsega 17 strani. O tem načrtu se je razpravljalo na drugi letošnji odborovi seji slovenske Zveze.

h) »Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji« ima v poslovanju tale ustroj: 1. odbore seje, 2. delegacija in 3. kongres. Letos sta se izvršili na Dunaju dve odborovi seji. Na prvi seji, ki je trajala od 26. do 28. novembra lani, naša Zaveza ni bila zastopana. Prejeli smo naknadno na lastno prošnjo samo prepis zapisnika te seje. Druga odborova seja se je vršila dne 19. in 20. avgusta letos. Zastopani smo bili po predsedniku. Na obeh sejah se je razpravljalo tudi o izrednih razmerah učiteljstva na Kranjskem.

Včeraj in danes pa bi se morala vršiti seja delegacije. Ker pa imajo Poljaki že 1. septembra redni pouk, zato se je moralo odložiti to zborovanje delegatov na poznejši čas. S tem je moral odpasti naš referat »Šolstvo po slovenskih zemljah«.

Ob tej priliki glasno poudarjam v ime Zavezinega vodstva, da je treba že danes zvišati prispevek letne članarine Zavezni vsaj na dve kroni. S primorskimi in dalmatinskimi društvi je treba stopiti v osebni stik. Le živa agitacija na licu mesta bo imela potrebne učinke. Tudi ni prav, da se ne moremo redno udeleževati odborovih in delegacijskih sej naše slovenske učiteljske Zveze. Na novo bo moral biti glasom poslovnika navzoč naš poslanec na sejah splošne napredne avstrijske učiteljske Zveze vsaj enkrat v letu. Naša Zaveza mora biti dostojno zastopana pri vsakem skupnem koraku. Če se ne izvrši ta izprememba, ne moremo biti zadostno informirani, pri čemer trpi naše poslovanje. Letna članarina znaša za vsakega Zavezinega člana 2, k večjemu 3 krome. Iz tega prispevka se morajo kriti društveni krajevni, deželni in še Zavezini stroški. Pravila slovenske Zveze zahtevajo od vsakega člana 10 v letnega prispevka. Doslej nismo mogli za to članstvo še ničesar prispevati. **Pojdimo se učiti stanovskega davka k delavskim bataljonom!** (Odobranje.)

Zavezini listi.

Za Zavezine liste se moramo vse drugače zavzeti. »Društveni izkazi naročnikov Zavezinih listov« se razpošiljajo vsako leto vsem včlanjenim učiteljskim društvom ob pričetku vsakega novega šolskega leta. Izkazi naj se pravočasno izpolnijo in odpošljejo Zavezni. V pridejanem pojasnilu se razvidi, na kak način naj se to izvršuje. Imenik naročnikov pa se ugotovi tudi lahko potom dopisnic z odgovorom, ki jih naj pošlje odbor vsem šolam v okraju v pozitiven, oziroma negativen odgovor, kakor sta to uvedli ob neki drugi priliki Celjsko in Ljutomersko učiteljsko društvo. V tem letu se je vse potrebno odredilo, da bodo odslej Zavezini listi točno izhajali. **Naša brezbriznost bi bila, če bi bili listi pasivni!**

Vsaka šolarska knjižnica imej mladinski mesečnik »Zvonček«, vsaka krajna in vse okrajne knjižnice pa naj bodo naročnice na pedagoški list »Popotnik«. Šolski voditelji so krivi, če si ne znajo pravočasno preskrbeti za te namene potrebne zneska, saj jim je to itak zajamčeno v razpisu šolskih oblastí. Boljše kroge naj se opozarja na naročbo »Zvončka«. Kjer zanj ni prostora, tam tudi »Vrtca« treba ni. Posamezniki naj se naročajo na »Popotnika«, da se paralelizira bojpot in stre maščevalnosti ostrina. Proti naročbi »Učiteljskega Tovariša« se dela z vsemi nedopustnimi sredstvi. Kdor ni naročen nanj, ta ni prvi naš pristaš: je bojzaljivec ali pa premalo stanovsko zaveden! (Klici: Res je!)

Deželne organizacije.

Naslov naše učiteljske Zaveze zahteva, da strnemo v njej res vse avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo. Pismena letošnja vabila miso uresničila naših nad, zato bo treba zlasti dol na jugu osebne agitacije in razjasnil. V tem pogledu nas čaka po potrditvi novih Zavezinih pravil še vsestransko delo.

Volovsko učiteljsko društvo se bo moralo poklicati zopet v življenje. Z učiteljskim društvom na Krku (Veglia) bo težko kaj, ker je zajadrilo v nasprotni ta-

bor. Lažje se bo pridobilo »Narodno Prosveto v Pazinu.«

»Zveza dalmatinskega učiteljstva« se je razšla zaradi političnih nazorov. Naš zadnji dopis glede njenega pristopa k nam so vrgli v koš, ker so nas smatrali za pripadnike Slovenske Ljudske Stranke. (Smeh.) Bodoče napredno deželno društvo bo nosilo naslov »Zveza dalmatinskih učiteljskih društev v Splitu.« Zveza z naprednimi Dalmatinci nam je zagotovljena. (Odobranje.)

Neki naš tovariš v Istri je bil provizorično prestavljen. Proti prestavi je rekuriral na naučno ministrstvo, toda njegov rekurz je bil zavrnjen. Naprosili smo državnega poslanca mesta Ljubljane, naj on o tem intervenira na pristojnem mestu; a dobili smo odgovor, da je postala stvar med tem časom perfektna. Pritožbe je treba torej takoj vlagati.

Organizirani Slovenci v Trstu se posebno zanimajo za šolska vprašanja. Na velikem zborovanju dne 21. novembra lanskega leta se je natančno razpravljalo o ljudskih, meščanskih in srednjih šolah, o podražavljenju dosedanje zasebne trgovske šole, pa o preosnovi c. kr. pripravnic za srednje šole v Trstu in na Proseku. Tržaška vlada je izdala odlok, s katerim so obvezni otroci nenemške narodnosti, da so poučevani tudi v materinščini. Podržavi se vsako leto gotovo število učnih mest na tržaških šolah Družbe sv. Cirila in Metoda.

Na Goriškem je divjal te počitnice politični boj štirih slovenskih struj. Zmagala je sijajno pravičnost nad novostrujarji. ki so se zavzemali za krajšo šoloobvezno dobo. Že so prepeljavali s Kranjskega posebni specialisti pogubonosno korupcijo z vsemi vrazijimi pritlikinami, toda na goriška tla niso bili pripuščeni, ker je bil potni list precej pomanjkljiv. (Smeh. Klici: Jih ni treba!) Preko goriških solnčnih planjav pa je zazvenel te dni razveseljiv glas, da ustanovi država v Gorici slovensko gimnazijo. (Odobranje.)

Če napravi sokolski naraščaj izlet pod nadzorstvom učiteljev, recimo iz Komna v Kobarid, dobe ti nadzorniki pismeno grajo, če je treba magari tudi s pomočjo napredne večine okrajnega šolskega sveta v Sezani. Sicer bo govoril o tem še c. kr. deželni šolski svet za pokneženo grofijo Goriško - Gradiščansko in, če nanese potreba, se pritoži tudi naša Zaveza.

Na Koroškem službuje v slovenskih krajih nad 50 odstotkov nemških učiteljev. V teh pokrajinah je 90 utrakvističnih šol, kar gre na rovaš uničujočemu koroškemu šolskemu sistemu. Vse te šole so nezakonite! Šolska oblastva predstavljajo slovenske učitelje najrajša v popolnoma nemške kraje. Da se ta kvarna gonja vsaj deloma prepreči, so zaprosili slovenski koroški učitelji, združeni v društvu »Korotan«, koroška šolska oblastva, naj jim pošljejo natančno statistiko, koliko učiteljev na Koroškem je izprašanih iz slovensčine. To in ponovno prošnjo so vložila šolska oblastva ad akta. Ko je o tem neuspehu zaznalo Zavezino vodstvo, je naprosilo za tak izkaz c. kr. naučno ministrstvo na Dunaju. Dunajski referent, v katerega področje sodi avstrijsko šolstvo, pa nam je sporočil, da takih izkazov naučno ministrstvo nima, in jih tudi ne zahteva. Tak izkaz so sicer povsod, a ostanejo vendar samo pri dotičnem deželnem šolskem svetu. Ker gre pri tem vprašanju izključno za slovenske interese, je naprosilo vodstvo Zaveze gospoda deželnega poslanca Franca Grafenauerja s Koroškega, naj blagovoli v tem smislu interpelirati pri deželnem šolskem svetu v Celovcu. Ker bi bil tak izkaz za koroško šolstvo v slovenskih krajih eminentne važnosti, smo ga naprosili, naj nas o izidu obvesti. Tudi na drugo naše rekomandirano pismo smo odgovora zaman pričakovali. (Obče začudenje. Klici: Čujmo!) Na zadnjem hrvaško - slovenskem katoliškem shodu je imel ta edini slovenski koroški poslanec referat o šolstvu. Mislili smo, da nam vsaj tam pove, kaj je izposloval za slovensko koroško šolstvo, pa smo se varali. Kadar mu dovoli vodstvo Slovenske Ljudske Stranke potezati se za slovenske ljudske šole na Koroškem, bomo natančno poročali.

V »Korotanu« so združeni slovenski učitelji in akademiki. Ti se shajajo vsak mesec ter preredujejo pereča šolska vprašanja in delujejo pri političnih društvih brez ozira na političsko stranko. **Dolžnost poslanca Grafenauerja bi bila, da se zavzame z vso iskrenostjo za slična vprašanja, zlasti pa v tem slučaju, ker je bil v vsem tem direktno obveščen.** (Klici: To naj bi bil slovenski poslanec?)

Na Štajerskem ovirajo poslanci Slov. Ljudske Stranke že več let redno delovanje štajerskega deželnega zbora. Za vsako ceno hočejo izsiliti delitve štajerskega deželnega šolskega sveta. Če se to zgodi, potem zavladajo tam za slovensko šolstvo in učiteljstvo take obupne razmere, kakršne so danes na Kranjskem. Tovariši iz zelene Štajerske, bodite v enomer z vodite-

lji narodne stranke na straži in vztrajajte pri znani zahtevi, da dobite pri svoječasni zahtevi glede preustrojitve deželnega šolskega nadzorstva svojega strokovnega zastopnika, predlaganega od slovenske delegacije deželne učiteljske konference! (Klici: Dobro!)

Predigra k takim razmeram so krivične in brezpotrebne premešitve iz službenih ozirov. Zagovor pred upravnim sodiščem enega izmed prizadetih se je doslovnno ponatisnil v našem stanovskem glasilu, zakaj zadeva je zanimiva za vse učiteljstvo.

Delegacija slovenske štajerske učiteljske Zveze je sprejela na binkoštnem zborovanju jako važen predlog o ustanovitvi društvenih skladov. Predlog se glasi: »Vsako v Zvezi včlanjeno okrajno učiteljsko društvo, kakor tudi Zveza sama, ustanovi si svoj rezervni sklad (društveni sklad). Vsako učiteljsko društvo proračuni določeni znesek svojih letnih dohodkov (recimo po 50 K) za društveni sklad, ki ostane nedotaknjen in katerega obresti se začno uporabljati šele, če je dosegel gotovo višino (recimo 2000 K). Letni preostanki ali izredni društveni dohodki, n. pr. čisti preostanek kake prireditve, naj bi se pridedal društvenemu skladu, da bi le-ta čimprej narasel do določene višine.« — Za stanovske organizacije je to varčno gospodarstvo eksistenčno vprašanje. Ne samo učiteljska društva in Zveza slovenskih učiteljev in učiteljica na Štajerskem, ampak vsa učiteljska društva in Zveze, ki so včlanjene v naši Zavezi, naj nujno mislijo na ustanovitev društvenih skladov. Količnega pomena za društvo je to, nam živo priča Josip Travnova ustanova, ki jo uživa Učit. društvo za kranjski šolski okraj, katere ustanove vsakoletne obresti mu donesajo nad 200 K stalnega priboljška.

Na Kranjskem vladajo že nekaj let voditelji Slov. Ljudske Stranke. Nad naprednim učiteljstvom in njega napravami so proglasili še posebe geslo: **Moč gre pred pravico!** Letos nas je osrečil novi zakon o šolskem nadzorstvu. Po njem je odstavljen učitelj kot predsednik in kot nadzornik krajnega šolskega sveta, analfabeti pa postanejo lahko vse to. Imenovanje novih okrajnih šolskih nadzornikov so se tudi izvršila. Dva dosedanja zaslužna, sila vestna in izredno večča okrajna šolska nadzornik sta morala s svojih mest samo zato, ker se ništa hotela brezpogojno ukloniti diktatorjem Slov. Ljudske Stranke, ker sta slušala glas svoje vesti in ker sta ostala spričo službene prispege objektivna na vse strani. (Klici: Žalostno za stranko in šolsko upravo!)

Kos krvave zgodovine o položaju kranjskega učiteljstva izpričuje spomenica »Dejanja govore!« Izdalo jo je s pomočjo prispevkov vseh kranjskih učiteljskih društev »Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani.« Učitelj ne sme imeti svojega prepričanja, se ne sme prosto potezati za učiteljske težnje, ne sme čitati poljubnih listov, ne sme biti član naših organizacij. Zašli smo že tako daleč, da se klasificirajo po c. kr. okrajnih šolskih nadzornikih najboljši napredni učitelji slabo, priznamo slabi učitelji, ki pripadajo Slomškovi Zvezi, pa prejemajo v kvalifikaciji dobre rede. (Klici: Tej korupciji naj se nemudoma zapre pot!)

Delno so hoteli odpraviti vsakoletne uradne učiteljske konference. Tako so bili gotovi svoje moči, da so poizkusili korigirati celo državni zakon. V tem vprašanju so se hudo uredali. (Klici: Edino pravilno!)

Kdor zazna za kako nepravilnost, naj nam pošlje takoj potrebne podatke. Za vsako, pa prav, vsako najmanjšo zlorabo se hočemo sproti pritožiti do zadnjih šolskih inštanca in do najvišjih državnih oblastnih. Da zve javnost za vsa nasilja, izdali bomo po potrebi še naslednje spomence. (Ogorčeni klici.)

Najbolj drastično, kako krivično oddajja večina sedanega deželnega šolskega sveta razpisane službe, dokazuje razpis 5 mest na deški in 2 mest na dekliški ljudski šoli v Spodnji Šiški. Za 5 razpisanih mest na deški šoli je prosilo 7 prosilcev, za 2 učni mesti na dekliški šoli pa 62 učiteljic. Brezprimerna krivica se je zgodila vsekako prosilcu Ivanu Kovaču. Mož je napravil zrelostni izpit z odliko; ima izpričevalo počitniškega tečaja za izobrazbo učiteljev trgovskih nadaljevalnih šol na c. kr. trgovski akademiji v Gradcu z odliko; je dobil izpričevalo usposobljenosti za strojepisje z odliko; je v posesti obiskovalnega izpričevala kurza za meščanske šole s pripombo »hat die Vorträge sehr fleißig besucht«; je prejel pohvalni dekret na ukaz deželnega šolskega sveta z dodatkom »für die äußerst zufriedienstellenden Unterrichtserfolge«; je dobil ob vsaki inšpekciji okrajnega šolskega nadzornika ustno priznanje; sodeluje pri društvu za raziskavanje podzemeljskih jam kot izvršujoči član že tri leta, odkar učiteljuje; izredno pohvalno sta se izrekla po njuni inšpekciji tako deželni šolski nadzornik za ljudske šole, kakor tudi poročevalec v

upravnih in gospodarskih šolskih stvarih. Pri okrajnem šolskem svetu je bil večkrat za ta mesta prvi v terni. Toda vse to ni nič pomagalo, zakaj na seji deželnega šolskega sveta se je oglašil katoliški duhovnik dr. Evgen Lampe in je rekel nekako: »Nimamo zaupanja vanj, ker je Sokol!«... (Hrupno ogorčenje.) Slovenski Sokolski Zvezi smo poslali v pristojo uporabo te podatke, naša Zaveza pa se pritoži v tej zadevi na višjo inštanca. — V zadoščenje za kruto krivico in bržkone v uteho ga je pred kratkim imenovala vlada za učitelja na c. kr. mornariško šolo v Šebeniku. (Zivahno ploskanje.)

Na Kranjskem mora biti pripravljeno napredno učiteljstvo prav na vse. Bodimo popolni v šoli in previdni ter korektni v javnem življenju! Morda pride rešilni preobrat prej, kakor mislimo!

Pogubni nazori članov Slomškove Zveze.

Naši organizaciji nasproti se je ustanovila Slomškova Zveza. Kakšen duh vlada v njej, nam dokazujejo sličice, vzete iz poročil letošnjega občnega zbora. »Slovenec« z dne 27. avgusta t. l. št. 196., poroča to-le: »Predsednik Fran Jaklič pravi: Nad polovico vsega slovenskega učiteljstva je danes v naši sredi. Skromni so bili počtetki, pred 13. leti nas je bilo malo. V teh letih smo rasli in se množili, naše vrste so se krepile in danes smo na Kranjskem ne samo po številu, ampak tudi kvalitativno na vrhu.« — (Klici: Prav gotovo! Tako je in nič drugače!)

Resnicoljubni predsednik se je malo zmotil, ali pa pozabil, da so bili prav pri letošnjih volitvah izvoljeni v desetih okrajnih glavarstvih zastopnikom učiteljstva naši kandidati in le v enem so prodrli člani Slomškove Zveze. Res so ojačene njih vrste v našo škodo, ali natančna navedba vzrokov bi bila silno zanimiva. Deželna blagajnica postaja molzna kropa za nasilno nakupovanje njih političnih pristašev. Kaj pa njih herostratska zahteva: »Če nisi Slomškar ali Slomškarica, ne dobiš pri nas nobenega mesta!«

Isto poročilo pravi dalje: »Katehet Smrekar želi, naj vlada v Slomškovi Zvezi do nasprotnikov tudi lojalnost in naj izgine osebna mržnja. In dubius caritas. Naj se Slomškova Zveza odlikuje po ljubezni do svojih nasprotnikov.« — Predsednik Jaklič pa mu odgovarja: »Nasprotniki nas samo blatijo in zasramujejo, zato jih ne moremo spoštovati. Osebno teh ljudi ne sovražimo, ampak z njimi ne maramo imeti nič skupnega.« Temu navodilu je sledilo burno odobravanje.

Mi članom Slomškove Zveze ne odrekamo načel, če jih sploh še kaj imajo. Odobravanje zborovalcev nečemo slediti, ker so navsezadnje vendarle naši stanovski tovariši. Ali naj mari zamerimo do sovražnosti učiteljicam novinkam, ki pa veliki večini ne dobe definitivnega mesta. Če so članice naših društev?! Ali naj zasramujemo družinske očete, ki si nišo znali drugače pomagati, kakor da so z gnjevom v duši in s kletvijo na jeziku zapustili naše poštene vrste?! Kdor ve, kaj vsega ne stori ljubeče očetovsko srce za blaginjo svojih stradajočih otrok, ta bo razumel našo strpnost. V teh dveh točkah se docela strinjamo z nazori kateheta Smrekarja.

Razumeti pa ne moremo, kako more še sedeti po tej slovesni izjavi maščevanja c. kr. šolski nadzornik, preblagorodni gospod Ivan Štrukelj, nemoteno v odboru tiste Slomškove Zveze, ki javno proglašata take izjave za svoj evangelij! **Ob tem dejstvu vprašamo c. kr. vlado, kako stališče namerava zavzeti proti svojemu zastopniku!** Za nas je stvar popolnoma rešena: **Nadučitelj extra statum, gospod Ivan Štrukelj, po nazoru pravičnih ne more biti v istem času objektivni c. kr. okrajni šolski nadzornik, zaeno pa odbornik pristranske Slomškove Zveze. Oboje odslej ni več združljivo v isti osebi!** (Razni ogorčeni medklici in dolgotrajno pritrjevanje.)

Vladna pomoč.

Zapostavljati in odreti se ne damo! Slejkoprej bo morala priti c. kr. vlada na jasno, da v teh nezdravih razmerah ne more pustiti učiteljstva brez rešitve. V poštenem učiteljstvu in v uspehih dobre šole ima vlada največ koristi in nepregledno moč. **V vladno pomoč še vedno zremo z zaupanjem!** Zgodovina nam pripoveduje, da je bil pruski učitelj nekoč zmagovalec na bojnem polju. Tega mnenja se oklepa tudi vojaški list po imenu »Danzers Armeezzeitung«, ki ima zveze z najvišjimi krogi cesarskega dvora. Omenjeni list piše, da je vzgoja mladine v duhu reda, ki bi ga imeli učitelji vcepiti mladini kot branilcem domovine več vredna, kot še tako moderno bojno orožje. Ta list nadaljuje: Hiemist ist das Erziehungsprogramm für die heranwachsende Jugend gegeben. Hienach läge die Zukunft des Staates in der Hand der Lehrer, die auf der Höhe dieser ihrer hochwichtigen patriotischen Aufgabe stehen

müßten. Um sie nicht eine Beute materialistischer Ideen und hiedurch der Sozialisten werden lassen, müßte man sie anständig bezahlen und sozial heben. Wäre ihre Existenz ausgiebig gesichert und ihre gesellschaftliche Stellung der Wichtigkeit ihres Berufes entsprechend, dann würden sie gewiß mit Freuden im Interesse jenes Staates wirken, der ihnen solche Vorteile bietet.

Da bi se ta izvajanja tudi dejansko čimprej uresničila, je naša prva in poglavitna želja! (Klici: Hočemo človeka dostojne eksistence!)

Naš srebrni jubilej.

Kolikor nam pripuščajo skromne moči, smo storili vse, da se naša 25letnica kar najlepše završi. V pokritje izrednih stroškov so prispevala vsa včlanjena učiteljska društva jubilatke, lepe prispevke pa so nam poklonili tudi nekateri naprošeni zavodi, najzdatnejše darilo pa smo prejeli od ljubljanskega mestnega občinskega odbora. (Dobro!) Za jubilejski koncert, ki ima to prednost, da ga izvajajo danes zvečer zgolj člani učiteljstva, so se vršile obširne priprave.

Najkrasnejše proslavimo srebrni god naše ponosne Zaveze s tem, da se ne bomo ogibali dela na kulturnem, narodnem, gospodarskem in socialnem polju. **Z obljubo, da bomo posvečali vse svoje sile vzgoji izročene nam mladine in da bomo delali na rast in čast ljubljene nam slovenske domovine, korakajmo s ponosnim čelom in s čistim srcem zlatemu jubileju nasproti!** (Burno, dolgotrajno in vedno znova se ponavljajoče odobravanje.)

Debata

V debato k tajniškemu poročilu so posegli tov.: Voglar, Hreščak, Kelc, Ivo Trošt in Brinar; pojasnjeval je vse zadeve predsednik Jelenc.

Iz debate posnemamo sledeče točke: 1. Vprašanje novih Zavezinih pravil naj se pospeši, da bodo čimprej od vlade potrjena in da se more sestaviti pravilnik.

2. Od Družbe Sv. Mohorja se mora odločno zahtevati čim najnežjega zadoščenja za žalilni pis, ki je izšel v zadnjih publikacijah, in mora »Zaveza« takoj pričeti z delom in izdati ostro parolo proti Mohorjevi družbi, če tega zadoščenja ne dobi učiteljstvo v popolni meri.

Poročilo pregledovalcev računov.

Tov. Schmidek je podal v imenu pregledovalcev računov svoje poročilo in poudarjal sledeče:

Računi so se pregledali in našli v redu. Nasvetuje se, da si omisli vsak upravnik konto-korent.

Pregledovalci računov predlagajo, da Zaveza sestavi proračun za vsako leto.

Zaradi smrti »Tov.« upravnika se pooblasti blagajnik Zaveze, tov. Lužnar, da sestavi »Tovarišev« račun.

Opozorilo se je, da nekatera okr. učit. društva jako zanikrno izpolnjujejo svoje dolžnosti glede letnih doneskov in naj se to odpravi.

Debata.

V debato sta posegla — poudarjajoč iste razloge — tov. Brinar in Črnagoj, nakar je bilo poročilo pregledovalcev odobreno.

Zavezini listi.

K računom »Učit. Tov.«, »Popotnika«, »Zvončka« in Zaveze so bila podana sledeča dopolnila:

Tov. Lužnar za »Učit. Tovariša«: Proti »Učit. Tov.« se je uprizoril neznosen bojkot od klerikalne strani, ki pritiska v vsakem slučaju na učiteljstvo zaradi »Učit. Tov.« ter sili naročnike, da se listu odpovedo. Stanje »Učit. Tov.« je sledeče: Plačnikov je 900, brezplačnih 110, list se je ustavil 70, novih naročnikov je 20; skupaj torej 1120 naročnikov. Brezplačno se ga daje še 150, in sicer ljubljanskim, celovškimi, goriškimi in mariborskimi učiteljskim in učiteljskim.

»Učit. Tov.« je aktiven z vsemi tirjavami.

»Popotnik«: Istotako kakor proti »Učit. Tov.« je bojkot razvit proti »Popotniku«. Okrajni šolski sveti ga iz političko strankarskih ozirnov odpoveduje. Vse graje je vredna tudi indolenta učiteljstva do »Popotnika«. Učiteljska društva morajo več storiti v tem oziru, da se naročniki pomnože. Tudi so učiteljice boljše in točnejše plačnice od učiteljev.

»Popotnik« je imel v l. 1912 vseh naročnikov 689, ki so bili vsi plačujoči, in 72 brezplačnih. Brezplačno so ga prejeli tudi učiteljski. V tem letu je prirastlo 42 naročnikov, a odpovedalo jih je 74, torej jih je še vedno 32 manj. Na delo torej za »Popotnika«!

Poročilo o stanju »Zvončka« poda tov. Jelenc s sledečimi besedami:

»Zvončkov« račun je bil priobčen v »Učit. Tov.« pred 14. dnevi, danes pa ga imate v rokah. Če bo kateri želel kakih

pojasnil glede računov, mu jih bom na vprašanja podal.

Podam vam še nekatere statistične podatke.

Letos se tiska »Zvonček« v 1350 izvodih. Plačujočih naročnikov je 1004. Tu sta všteta tudi okr. šol. sveta sežanski in tolminski, ki ob koncu leta naročita po 50 vezanih izvodov.

Ob koncu leta se povprečno vsako leto proda 50 izvodov.

Gratis izvodi: 1. Učiteljskim 94, 2. sotrudnikom 28, 3. listom v oceno 6, 4. v zameno 13, 5. društvom 8, 6. dolžnostni izvodi 7, skupaj 1210, ostane v zalogi 140. Skupaj 1350.

Letos po novem letu je odpadlo 48 naročnikov, nanovo pristopilo pa 87, tako da je vendar prirastek 39.

Tov. Lužnar doda k računom Zaveze še proračun za leto 1913:

Potnine: upravni odbor (dve seji) 360 + 166 = 526 K, vodstvo 30 K, Slovenska Zveza 1460 po 10 h = 146 K, pregledovalci računov 25 K.

Nagrade: Predsednik 250 K, tajnik 200 K, blagajnik 150 K, pisatelji in prevajalci 40 K, vsi 640 K, uprava 70 K, tiskovine 150 K. Skupaj 1587 K. Dohodki 1460 K. Primanjkljaj 127 K.

Skupna debata.

Skupna debata o vseh računih: V debato so posegli tov.: Jamšek, Jelenc, Ogorlec, Hreščak, Rismal, Črnagoj, Zajec, Selinšek, Brinar, Kelc, Križman, Čulek, Mlakar in Černež.

Stavljenih je bilo več nasvetov in predlogov, izmed katerih je bil h koncu sprejet sledeči predlog:

Učiteljska društva dobe nalog, da se posvetujejo, kako povzdigniti gmotno stanje »Učit. Tov.«; te nasvete je poslati vodstvu Zaveze, ki pritegne k upravnemu odboru še nekaj članov s posvetovalnim glasom, da ti potem končno rešijo to vprašanje in predlože delegaciji drugo leto svoje nasvete in zaključke.

Volitev pregledovalcev računov.

Tov. Križman stavi predlog, da se izvolijo stari pregledovalci računov, je namesto tov. Grmka, ki se odločno odreka zopetni izvolitvi, se naj izvoli tov. Venturini. (Sprejeto.)

Članarina.

Tov. Lužnar stavi predlog, da naj ostane članarina za tekoče leto še dosedanja, t. j. 1 K od člana. (Sprejeto.)

Določitev časa in kraja prihodnji skupščini.

Tov. Črnagoj stavi predlog, da se to prepusti upravnemu odboru. Po debati, v katero so posegli tov. Križman, Zajec, Kelc in Rismal, je bil ta predlog sprejet.

Predlogi in nasveti.

Tov. Selinšek je vložil sledeči samostojni predlog: Delegacija izvoli odsek, ki prevzame sestavljanje slov. vzgojnega programa ter stopi tozadevno v najozje stike s slov. proforskim društvom, obema slov. Maticama in Ciril Metodovo družbo.

Predlagatelj je obširno utemeljeval svoj predlog. V debato so posegli tovariš Rajšp in Šega ter je končno obveljal predlog tov. Betrianija, da se izvoli odsek, sestojec iz predlagatelja in članov tržaškega uč. društva tov. Sabadinove, Betrianija in Ivana Dimnika, ki še pred nyanjimi koraki sami preštudirajo ta predlog.

Ob četrt na 8. zvečer je zaključil predsednik delegacijo, nakar mu je tov. Jamšek izrekel zahvalo za vzorno vodstvo. (Sprejeto z burnim odobravanjem.)

KONCERT.

Uvod k slavnostnim dnevom Zaveze je tvoril slavnostni koncert v veliki dvorani Narodnega doma. V Ljubljani se znanjo, da so koncerti, ki jih priredi Glasbena Matica, večinoma jako slabo obiskani. V naše veselje moramo pa konstatirati, da narodnodomska dvorana že lepo vrsto let ni bila tako natačeno polna kot na sobotnem koncertu. Vzrok temu obisku moramo iskati predvsem v simpatijah, ki jih ljubljansko in sploh napredno občinstvo goji do zatiranega in preganjanega slovenskega učiteljstva. Pa tudi zanimiv vzpored in odlične sodelujoče moči so privabljale na koncert vse one, ki jim je slovenska glasbena umetnost pri srcu.

In kako bi ljudje ne bili navdušeni, če slišijo znano koncertno pevko go. Miro Devovo-Costaperarija? Izbrala si je za nastop tri otroške pesmi: presrčkano »Uspavanko« in pred kratkim objavljene »Ježdeca« Emila Adamiča ter še ne tiskano O. Devovo »Božji volok«, tri dražestne muzikalne igravice. G. Devova je nadalje zapela še hrvaškega komponista Hatzeja (Mascagnivega učenca) ljubeznivi samospev »Erotika«, Rusa P. Čajkovskega »To bilo je v prvi pomladi« in Lavrovčev »Serenado«, ki pa lepše pristojaj

pevcu. Nihče je ni tako pogodil kot Rijavec. Ljubkemu prednašanju omenjenih skladb je bilo plačilo živahno odobravanje, in g. Devova, ki ji je bil poklonjen lep cvetični dar, je morala dodati še poredno O. Devovo »Mak«. Poslušalcom še ni bilo dovolj, klicali so ponovno pevko na oder, toda zaman. — Druga hvale vredna točka obširnega vzporeda je bila M. Balakireva orientalska fantazija »Islamey«, zgrajena na originalnem, a vendar preprostem motivu, ki ga čujemo pozneje v najrazličnejših variacijah. Skladba zahteva pianista, ki se ne ustraši tehniških težkoč. Naš Anton Trošt jih je obvladal z občudovanjem vredno lahkoto. Dvorana je kar odmevala od hrupnega ploskanja. — Nič manj ni občinstvu k srcu govoril violinist g. Ivan Trost. Wieniawskega koncert v di moču mu je dal priliko pokazati svoje izredne zmožnosti. Zlasti srednji presrčno lepi del (Romanca) in zadnji poskočni del (A la zingzara) sta jako ugajala. Brat Anton in Ivan Trost sta umetnika, kakršnih Slovencev nimamo. Cenimo jih in spoštujemo! — Ostla vzporedova naloga je imel rešiti ad hoc sklicani pevski zbor, sestavljen iz učiteljev in učiteljic vseh slovenskih dežel. Povejmo po pravici: rešil jo je dobro. Vsem nam je še v prijetnem spominu nastop moravskih učiteljev leta 1907. Tako idelalno dovršenega izvajanja zbora nam ni mogoče doseči. Nešteto je razlogov, predvsem obupno gmotno stanje posameznikov, ki ne dopuščajo, da bi se več-

krat shajali v Ljubljani k pevskim vajam. Brez potrebnega števila teh pa je enotni, točni in zanesljivi pevski nastop izključen. Čudim se, kako je bilo mogoče z eno samo skupno izkušnjo pripraviti za koncert težke izvrstne zборе kot sta Adamičeva »Slovanski dan« in »Moravska narodna« s svojim krasnim, a za izvajanje neoporečno kočljivim koncertom. Material-pevskega zbora je lep: basi izdatni, tenor nekoliko šibek, ženska glasova umerjena. Najbolj se je posrečil Juvančev mešani zbor »Izgubljeni cvet«, v srce je ljudem segla divna narodna nagrobica »Gozdič je že zelen«, menavadno lep vtisk so napravile narodne O. Devova »Gorjanska«, Žirovnikovi »Kaj pa ti pobič« in »Prišla bo pomlad zelena« ter Maroltova »Travniki so že zeleni«. Za ta slučaj odgovorni in težavni pevovodski posel je opravljal učitelj Fran Marolt s požrtvovalnostjo in velikim trudom. Čast mu in priznanje!

Mnenja sem, da bi bil velik greh za prvo poizkušnjo sestavljeni učiteljski pevski zbor opustiti. Naj se z delom vztrajno nadaljuje. Pritegne naj se k zboru vse tovarišice in tovariši, ki imajo veselje do petja, pa se iz strahu pred sovražniki vsega lepega niso upali blizu. Mladina, na krov! Če lahko čestitljivi starčki s sivimi glavami, zakaaj bi vi ne? Prvi uspeh je tu. Naj pridejo za njim kmalu drugi, še lepši!

Z. P.

(Poročilo o glavnem zborovanju prihodnjic.)

Petindvajsetletnica

Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Spominski spis.

Sestavil L. JELENC.

Ta krasno opremljena knjiga z bogato in velezanimivo vsebino je izšla v proslavo Zavezine 25letnice. — Na naslovnici strani originalna risba strokovnega učitelja Dragotina Humka. — V tekstu 10 ilustracij. — Cena: broširanemu izvodu 3 K, elegantno vezanemu 4 K, s poštnino 30 vin. več.

Vsak zaveden učitelj in vsaka zavedna učiteljica, ki se zanima za delo naše organizacije, naj si to knjigo naroči. Naroče si jo naj vse naše organizacije in knjižnice. Zaloga ni velika, zato hitite z naročili!

Naroča se pri vodstvu Zaveze v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6.

Brez komentarja!

O Zavezinem jubileju sta zapela pesemco tudi dva klerikalna ptička: katehet A. Čadež v »Slovenskem Učitelju«, dekan A. Koblar v »Gorenjcu«. — Tistim ki so se udeležili jubileja, ne bo težko uganiti, da sta ubrala oba katoliška duhovnika svojo muziko po lažnivih notah. In sicer poje katehet Čadež tako: »Tiho in skromno so praznovali pred Malim Šmarnom liberalni »Zavezarji« svojo 25letnico v Ljubljani. Nekaj malega zastav (okrog deset) ob sameznih gostilnah in na magistratu je zganiło zavednost najbolj izvedavih novičarjev v toliko, da stvar ni šla popolno neopažena mimo Ljubljane. Kako to, da »napredna« Ljubljana tako prezira takozvane »napredne« pedagoge? Malo, malo zanimanja zanje.«

Dekan Koblar pa žvrgoli pod marko »Izzivanje ljubljanskega župana« tako: Ko je bil katoliški shod, ni pustil ljubljanski župan, četudi je na tisoče slovenskih gostov prišlo v Ljubljano, na mestu poslopih izobesiti nobene zastave. Zadnje nedeljo so pa prišli v Ljubljano liberalni slovenski učitelji in vsa mestna poslopja so bila v zastavah. Komu naj se ne stidi ta zaletava pristranost? Stud nad tem korakom magistrata so pokazali ljubljanci s tem, da skoraj nihče ni hotel pokazati zastave v čast nosilcem pogsanske kulture, ki hočejo spraviti Slovenijo pod tuj jarem. Z žalostjo so gledali liberalni učitelji, kako jih zapuščajajo prijatelji učiteljstva. Povsod so jih pozdravili samo: Tavčar, Ravnihar, Novak, no, in Senekovič v imenu sv. Cirila in Metoda.«

Ponatiskujemo oboje brez komentarja! Naši slovanski bratje, ki so se udeležili našega jubileja, se sedaj lahko prepričajte, kakšni lažnivi kljukci so kranjski klerikalni pesarji!

Državni proračun za leto 1913 izkazuje za vse avstrijsko ljudsko šolstvo vsoto 6.631.171 K.

Prispevek verskemu fondu katoliške cerkve pa znaša po istem proračunu 19.745.408 K! — Država nima za šole in učiteljstvo denarja, ampak zvrtača breme na občine in dežele, za katoliško duhovništvo pa je državna blagajnica vedno na stečaj odprta.

DR. TOMAŽ ROMIH:

Povod, da smo ustanovili Zavezo.

V letih 1880.—1890. je bilo v spodnje štajerskih učiteljskih društvih, kakor sploh na Štajerskem jako živahno društveno delovanje. Rad priznavam, da so nam bili šajerski nemški učitelji, s katerimi smo se vsako leto v štajerski Zavezi redno shajali, dobri tovariši, in da smo se slovenski učitelji od njih v parlamentarnem, pedagoškem in metodičnem oziru mnogo naučili, za kar jim gre vsekoli hvala. V vsem smo smeli z njimi zadovoljni biti, le v enem oziru ne, in to tedaj, kadar je šlo za naše narodne zahteve. V narodnih zahtevah so bili prav tako nestrpni, kakor sploh Nemci, ki ne morejo pravični biti Slovincu.

Kot ilustracijo naj navedem sledeči slučaj: V tistih letih so morali spodnještajerski učitelji polagati sposobnostni izpit v Gradcu, ker ni bilo na mariborskem učiteljskem izpraševalne komisije. Da je bilo to za slovenske učitelje jako težavno, je umevno ob sebi. Stali so nasproti popolnoma tujim izpraševalcem in morali so delati učne slike v nemškem jeziku, k temu ko so poučevali v slovenskem. Medtem še pride, da je spodnještajerski učitelj v njemu neznanem mestu mnogo dražje živel, in da je trajal izpit časih po mesec dni, ker ni mogla komisija vsega dela prej obvladati — bilo je dostikrat nad 100 kandidatov.

Prišel sem leta 1881, ali 1882. v Gradec na društven večer graških učiteljev. Ker sem bil stalen dopisnik »Päd. Zeitschrift«, sem bil v njihovi družbi dobro sprejet. Porabil sem to priliko in hotel zvedeti njihovo mnenje o tem, če bi se napravila izpraševalna komisija v Mariboru. To vam je bil ogenj v strelhi. Ne eden navzočih ni hotel ali ni mogel uvideti, kako živa potreba je to za spodnještajerske učitelje. Da smo pozneje to stvar obravnavali tudi v naših društvih, in da so se tudi naši poslanci za to zavzeli, je umevno. L. 1886. je izšla ministrska naredba z novim predpisom o poizkušnjah učne usposobljenosti, v kateri so se na vseh krajih, kjer so moška in ženska učiteljska, postavile izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole.

Ako nam torej še v taki zadevi niso bili naši nemški tovariši pravični, kolikor manj še v drugih.

V slovenskih šolah je bil učni jezik v vseh oddelkih slovenski in nemščina se sploh ni učila. Začelo pa se je polagoma uvajati nemščino kot predmet in tudi siliti, da bi se v višjih oddelkih nemški jezik uvedel kot učni jezik.

Učitelji in sploh vsi spodnještajerski rodoljubi smo se tem nakanam upirali. Naše načelo je bilo izraženo v sledečem:

»V slovenskih ljudskih šolah ima biti slovenski jezik v vseh oddelkih učni jezik, s poukom v drugem deželnem jeziku pa ni pričeti preje, ko so učenci dosegli postavno predpisani smoter v slovenskem jeziku.«

O tem smo posebno intenzivno obravnavali v Ptujskem učiteljskem društvu in na okrajni učiteljski konferenci v Ptuj. To načelo so zastopali do malega vsi krajni šolski svetj ptujkega okraja in tudi okrajni šolski svet ptujski.

Da bi temu načelu dobili še večjo veljavo, smo spravili tozadevno razpravo na dnevni red štajerske učiteljske Zveze leta 1883., ki je dne 9. in 10. septembra zborovala v Mariboru, mene pa je Ptujsko učiteljsko društvo določilo za poročevalca.

Tu je treba vedeti, da še slovenski učitelji nismo imeli nobene skupne organizacije, da torej ni bilo mogoče posebe vseh zanesljivih spodnještajerskih učiteljev povabiti na zborovanje, da je bilo pravzaprav še potreba, spoznati naše ljudi. A vse to me ni oviralo. Z majhno peščico prijateljev iz ptujkega okraja sem šel na zborovanje in tam dne 9. septembra stopil na poročevalčevo mesto.

Dasi je bil referat postavljen v posebno odsekovo sejo, in dasi je stvar bila važna pravzaprav le za spodnještajerske učitelje, so se zbrali do malega vsi došli nemški tovariši. A tudi slovenskih učiteljev je bilo lepo število, kar sem pa šele doznal pri glasovanju.

Po mojem referatu se je vnela obširna debata; protidebato sem vodil večinoma sam, in reči smem, jako srečno. Vse ugovore sem narodno zavrnil s citati iz nemških in drugih priznanih pedagogov, tako da mi nazadnje niso vedeli drugega odgovoriti, kakor: »Da, prijatelji, to je veljalo za nemščino v boju zoper latinščino, a to za slovenski jezik nima veljave.«

Moj tozadevni predlog je bil sicer odbit, a za njega je vendar glasovalo nad 100 slovenskih učiteljev. Vsem tem sem iz srca govoril in sem bil takorekoč njihov glasnik, in četudj se niso udeležili debate, so mi dali s svojim priznanjem pogum, potegovati se za načela, ki smo jih spoznali za edino pravilna.

»Popotnik« je v svojem poročilu zapisal sledeče stavke: »Na drugi strani pa smo se slovenski učitelji žalibog prepričali, da naši sodrugi na srednjem in zgornjem štajerskem za zdravi razvitek slovenskega šolstva nimajo ali celo nič ali da imajo le malo razuma, še manj pa dobre volje in da merijo šolstvo pri nas s čisto drugim merilom, nego ga podava pedagogika, kar se je posebno prvi dan pri predmetu o poučevanju v drugem deželnem jeziku (poročevalca g. Romih - Ptuj) dovolj pokazalo.«

Bil sem nekoliko užaljen, da nisem mogel svojih nemških tovarišev prepričati in sem se takoj po končani odsekovi seji odpeljal, ter nisem pri drugih točkah prisostvoval. Kakor sem pozneje izvedel, so slavili pri banketu in zvečer pri veselici svojo zmago nad slovenskimi učitelji, in pozneje smo lahko tudi v političkih listih čitali, da so stali nemški učitelji na braniku in da so srečno odbili sovražen napad.

Moje predavanje pa ni padlo na nerodovito zemljo. Vsi zgoraj omenjeni slovenski učitelji so dobili pogum, zahtevali tudi za slovenske šole zdrava pedagoška načela in vsa zadeva se je čisto drugače razvila, kakor smo mislili mi in kakor tudi naši nemški tovariši niso pričakovali.

Dne 3. julija 1884. l. je stavil na mesečnem zborovanju učiteljskega društva ptujkega pod mojim predsedstvom pri točki »volite delegatov za letošnje zborovanje učiteljske zaveze v Brucku« tov. Grebenec nasvet, da naj se društvo kot takšno letos ne udeležuje zborovanja učiteljske »Zaveze«. Tovariš Šijanec pa nasvetuje, da naj se naše društvo ne udeležuje ne le letos tega zborovanja, ampak sploh ne, in da izstopi iz učiteljske Zaveze štajerske. Ta nasvet se splošno sprejme, in tov. Grebenec odstopi od svojega nasveta. Tega koraka niso naši nemški tovariši pričakovali. Vsa slovenska javnost pa je postopanje Ptujkega učit. društva pozdravljala, in prejel sem mnogo pisem, ki so priznavala ta čin. Izmed pisem pa je bilo eno, ki je imelo razen priznanja tudi stavek sledeče vsebine: »Ne gre samo razdirati! Treba je tudi zidati! Zberite vsa slovenska učiteljska društva v posebno zvezo!«

Ta poziv je bil meni in mojim prijateljem dovolj, da smo šli naprej. Treba je bilo tistega podrobnega dela, o katerem se ne da ničesar pokazati, a treba ga je bilo opraviti. Osebnina in pismena agitacija, da so društva izstopila iz štajerske učiteljske zveze. Poziva, da se ustanovijo nova društva ter prijavijo svoj pristop k novi organizaciji. Treba je bilo sestaviti pravila itd. itd.

Skranja si še nismo bili na jasnem, katera društva bi naj obsegala nova zveza, ali samo spodnještajerska društva, ali tudi društva drugih dežel. V tistih časih smo še sanjali o združenju Sloveniji, to nas je napotilo, da smo osnovali zvezo slovenskih društev v vseh deželah. Na Kranjskem pa je bilo tedaj samo eno učiteljsko društvo, namreč Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. Skrbeti je torej bilo, da so se po raznih krajih ustanovila nova društva. Dela za novo organizacijo so se poprijela pozneje tudi druga učiteljska društva. Bilo je mnogo predavanj v tem oziru. »Popotnik« je prinašal tozadevne člankke. Sploh veliko navdušenje je vladalo v učitelstvu, in vse razumništvo slovensko nas je podpiralo in bilo veselo, da ima tako zavedno, narodno učitelstvo. Leta 1888 so bila potrjena pravila, leta 1889 pa je bil I. redni občni zbor.

Priprave so torej trajale od leta 1884 do leta 1889. Pismo pa, ki je vse to povzročilo, je pisal tedanji profesor na c. kr. učiteljski v Gradcu, sedaj c. kr. šolski svetnik v pokoju, mnogozaslужni šolnik France Hauptmann.

Družba sv. Cirila in Metoda.

Dne 8. t. m. se je vršila v Domžalah glavna skupščina Družbe sv. Cirila in Metoda. Dohodki družbe so znašali l. 1912. skupaj 219.903 K 46 v (manj 77.296 K 72 v), stroški pa so narasli za 22.221 K 69 v na 516.441 K 06 v, tako da ima družba 296.537 kron 60 v primanjkljaja. Redni dohodki so se zmanjšali leta 1912. za 4640 K 34 v, skupni prejemki brez volil pa so se zmanjšali za 4044 K 46 v. Primanjkljaj se je pokrtil iz Karol Kotnikovega sklada in z najetim posojilom. Družbena glavica izkazuje leta 1912. prirastka 80.793 K 97 v in odpadek 21.130 K, tako da je bilo njeno stanje 31. decembra leta 1912. 59.663 K 97 v. Družba je posodila društvu »Mladiki« 20.930 K. Leta 1911. je znašalo stanje glavice 52.260 K 48. Pokojninski sklad za učitelje itd. izkazuje stanje 35.456 K 69 v. Obrambni sklad je narasel od 116.023 K 20 v na 150.387 K 31 v. V. Polakova zapuščina izkazuje stanje 177.914 K 96 v. K. Kotnikova zapuščina je izkazovala koncem leta 1912. 326.842 K 78 v ter se je vsled dviga vlog in zaradi izplačila naknadno odmerjenega in plačanega dayka, vsled delnega pokritja stavbnih in drugih stroškov zmanjšala na 260.174 K 92 v. M. Vilharjeva zapuščina znaša koncem leta 1912. čistih 105.462 K 30 v. I. Fabjančičeva zapuščina končno izkazuje čiste imovine 31.850 K 28 v. Družbina imovina je narasla leta 1912. na 1.659.708 K 34 v od 1.198.250 K 66 v leta 1911. Pasivna imovina (posojila pri posojilnicah in hranilnicah, dolgovi pri stavbah in posestvih, še ne poravnane pristojbine in računi) se je zvišala od 58.550 K 66 v, na 436.096 K 82 v. Čista imovina znaša tedaj 1.223.611 kron 52 v proti 1.139.700 K leta 1911. Čista imovina se je torej pomnožila leta 1912. za 83.911 K 52 v. — Proračun za leto 1914. izkazuje dohodkov 146.100 K, izdatkov pa 306.500 K, vsled tega primanjkljaja 160.400 kron, ki se bo pokrtil deloma iz glavice, oziroma iz zapuščinskih skladov, deloma pa iz najetih posojil. — V odbor so bili izvoljeni: Andrej Senekovič, dr. Abram, dr. Tavčar, Ivan Kejžar, dr. Kodermann; v nadzorstvo dr. A. Božič, dr. Ilesič, Matija Hante, dr. Ravnihar, Matija Rode; v razsodništvo Matija Marinček, Franc Pahernik, dr. F. Rozina, dr. Tekavčič in dr. K. Triller.

Na glavni skupščini sta govorila tudi naša češka tovariša Bohdan Skala in Peter Skalicky, ki sta se udeležila Zavezinega jubileja. Prvi je govoril kot odbornik Češke Šolske Matice, prinašajoč skupščinarjem pozdrave njenega osrednjega odbora. Češka Šolska Matica ima iste smotre, kakor Družba: obrambno delo proti germanizaciji. Ustanovljena je bila pred 33. leti in je ohranila češkemu narodu na tisoče otrok na Češkem, Moravskem in v Šleziji. Danes potrebuje na leto čez en milijon kron, ki jih mora zbirati, kakor pri nas, med narodom. »Schulverein« je pravil do sedaj, da vrši obrambno delo. To ni res, »Schulverein« je bojna družba. To je priznal Moravec v Hamburgu, ki je odkrito povedal, da ima »Schulverein« namen, gospodarsko uničiti Čehe. V ta namen služi trimilijonski Roseggerjev sklad, toda mi se ne vdamo. Niti gospodarsko, niti duševno nas ne bodo uničili. Teško je

živeti v Avstriji. V ponemčenih krajih na Češkem nas zasledujejo, če še imamo na sto in sto otrok v šolah in naravnost vzorne šole, naravnost palače nam zapirajo pod raznimi pretvezami, dočim imamo slučaj, da se vzdržuje nemška šola in učitelj za samo enega nemškega dijaka, drugod za 5 dijakov, od katerih pa sta dva dijaka še učiteljeva otroka. In kako nastopajo proti češki narodnosti v največjem češkem mestu, na Dunaju? Češka šolska palača je naravnost vzor šole, vkljub temu so jo zaprli. Mislijo, da bodo Čehe kar pohrustali na Dunaju in enaka nesreča grozi na Dunaju vsem Slovanom. To hočejo doseči s famoznim zakonom Kolisko za Nižjo Avstrijsko. Dolžnost vseh slovenskih državnih poslancev je, da s svojim najenergičnejšim protestom zabranijo sankcijo tega zakona, ki bi uničil vse češke šole na Nižjem Avstrijskem. Kako drugače je z Nemci! Za par Nemcev se vzdržuje nemška šola v Solunu in v Carigradu, z isto pravico bi se morala vzdržati na Dunaju turška šola, toda vlada, ki ima ginljivo ljubezen do Albancev, pa v svoji državi zatira svoje lastne narode Končno kliče Družbi: Naša je deca, naša je prihodnost, ne obupajmo! Naprej! (Dolgotrajno odobravanje.)

V imenu češkega učitelstva je govoril nato tovariš Skalicky, ki je orisal zlasti križev pot dunajskih čeških šol, kjer morajo hoditi učitelji šol Komenskega od hiše do hiše, da poučujejo otroke v materinščini. Zakon je sicer za Čehe, toda Čehi ne morejo dobiti svojih pravic, ker to država ovira. Država pa smo mi! Na Dunaju je čez 50.000 čeških otrok, ki bi morali imeti nad 100 šol, toda Dunaj je veliko slovensko pokopališče. Tako pokopališče pa vidimo tudi tu na jugu v tožnem Korošanu. (Ploskanje.)

»Kmetijska zveza« v Istri.

F. V.

Ta nova strokovna organizacija istrskih Slovencev, ki je začela zlasti na Koprščini z intenzivnim delom, je dosegla, kakor posnemamo iz časopisov, v sv. Petru na Piranščini dne 17. avgusta pravi triumf.

O slabih in drugih lastnostih te nove organizacije se doslej ne more govoriti, vendar — preden razširi svoja krila čez istrsko slovensko bivalstvo — je naša dolžnost, da izpregovorimo par besed na naslov organizacije same in nje voditeljev posebe.

Znano je, da se je začelo z raznimi organizacijami istrskih Slovencev že pred 5. leti v Bregu ter se je posebno za stvar zanimal znani ljubljanski Terseglav! Tla so bila baje jako neugodna, ves trud brezuspešen in vroče upanje, da se tudi istrski Slovenci podvržejo komandi dr. Šusteršiča, se je pošteno izjalovilo!

Zaman se je gospodo svarilo, da naš kmet želi ljubega miru, ker je itak izmučen od trudapolnega dela in skrbi, zaman se je svarilo, da moramo posebno mi Istrani iz narodnega ozira biti jako previdni! Lastna izkušnja jih je morala prepričati o naši resnični trditvi, da istrski kmet noče in ne mora »bojevati se za načela«, da je treba tukaj še vročega skupnega boja za narodni in gospodarski obstanek!

Da je tudi kmetu, kakor vsakemu stanu neobhodno potrebna organizacija, o tem ni dvoma, in smo mi prvi, ki pozdravljamo Kmetiko neodvisno gospodarsko zvezo želeč, da bi naša ugodna tla in se razvijala, vodeč našega ubogega kmetatrpina v boljšo bodočnost!

Da li je pa ta nova organizacija neodvisna in strogo narodno-gospodarska, o tem — po pravici povedano — jako, jako dvomimo, in sicer iz tehtnih razlogov. V Istri obstoja že par let med Hrvati »Narodna zajednica«, ki uspeva jako ugodno in ki ima tudi namen, združiti vse Slovane v Istri! V odboru te so zastopani: kmetje, odvetniki, duhovni, učitelji in trgovci! Kakor razvidno iz dosedanjega uspešnega delovanja in obsežnih pravil, je »Narodna zajednica« res strogo narodno-gospodarska organizacija. Baš iz tega razloga se je lansko leto septembra meseca na shodu v Dekanih, sklicanem po zaupnih in požrtvovalnih možeh v svrhu, da se ustanovi »Kmetiska organizacija«, sklenilo pristopiti k »Narodni zajednici«, oziroma izvolilo se je odsek, ki bi imel stopiti z »Zajednico« v dogovor glede pravil in za slovenske razmere eventualno tudi kaj izprememb. Odsek nam ni do danes še nič poročal in razlogov menda nam ni treba iskati. V teku leta se je namreč ustanovila »Kmetiska Zveza«, ki je bila gotovo vzrok, da se je nadaljnje delovanje z »Zajednico« prekinilo!

Toda, da se povrnemo k našim dvomom glede neodvisne »Kmetiske Zveze«. Ta je namreč, ako se ne varamo, v tekočem letu imela nek shod v Dekanih, na katerem ni mogel navzoč učitelj priti do besede! Da, celo še več! Padale so na učitelstvo žaljive psovke, trdeč, da je učitelstvo v pogubo in škodo kmetu, in prisiljen je bil učiteljsko zborovanje zapustiti!

Nadalje vidimo v odboru »Kmetiske Zveze« par petelinov kranjskega kalibra, ki jim je le vera in križ v vse, ki bi jih to spravilo tudi v boj, ne meneč se za narodno pogubo! Dvom obstoja tedaj v tem, To, kar se je izkušalo v Istri pred leti direktnim potom počeni v Bregu, se to izkuša sedaj indirektno in v drugačni obliki na Koprščini in Piranščini! To je — ponavljam — le naš dvom!

Za »neodvisno« Kmetisko Zvezo, ki naj bi pa gospodarsko, narodno in kulturno našega kmeta povzdignila, najdete v prvi vrsti brez izjeme vse učitelstvo, ki hoče ob vseh svojih slabih gmotnih razmerah z razprostrtimi rokami se okleniti in z vso svojo močjo podpirati njeno delovanje! S pametnim, treznim delom bomo lahko pokazali tudi sosedom Kranjem svoje uspehe! Da bi pa »Kmetiska Zveza« bila le nekak medium zato, da nas bodo kdaj razne ilustracije slikale pod Šusteršičevim frakom s S. L. S. na eni in »Kmetisko Zvezo« na drugi strani, o tem želimo in zahtevamo točnega pojasnila! Zlasti pričakujemo, da nam bodo naši poslanci čim prej o stvari podali ugodna poročila ter da ne bi se naši dvomi uresničili, ker osvoboditev istrskega kmeta iz krempljev tujerodnega sovražnika, povzdiga na gospodarskem in kulturnem polju je mogoča le s skupnim delovanjem!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz vodstva Zaveze.

S VII. vodstvene seje urpavne dobe 1912/13 (19. julija 1913).

1. Vodstveni sklep, da se ustanove deželne učiteljske Zveze tudi na Goriškem, v Istri, v Trstu in na Koroškem, se ni mogel letos uresničiti, ker nova Zavezina pravila še niso potrjena. To se izvrši takoj po vladni potrditvi.

2. Za pouk v telovadbi v ljudskih šolah izide v letošnjem »Popotniku« po češkem vzorcu skrbno sestavljen spis. Ta spis se bo založil kot posebna priročna knjiga.

3. Odposlal se je na Zvezo slovenskega učitelstva v Avstriji dopis glede odklonitve stalnega nameščenja c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov.

4. Z banko »Slavijo« se vrše še nadalje pogajanja o rednih njenih letnih prispevkih naši Zavezi.

5. Poskrbi se za točne podatke nekega kranjskega tovariša, ki ima izvrstno kvalifikacijo, a ni dobil definitivnega učnega mesta samo zato ne, ker je Sokol. Podatki se odpošljejo v uporabo »Slovenski Sokolski Zvezi«, vodstvo naše Zaveze pa se še posebej pritoži proti takemu krivičnemu sklepu pri naučnem ministrstvu.

6. Koncertna pevka gospa Mira Costaperaria, koncertni pianist Anton Trost in njegov brat konservatorist Ivan Trost so obljubili sodelovanje pri letošnjem našem jubilejskem koncertu.

Z VIII. vodstvene seje urpavne dobe 1912/13 (7. avgusta 1913).

1. Akademsko ferialno društvo »Adrija« je dobilo na svoječasno prošnjo 5 letnikov »Zvončka« brezplačno.

2. Češka učiteljska Zveza je poslala vprašalno polo, po kateri naj bi se dogotovilo, koliko se pregreše šolska oblastva napram temeljnim šolskim zakonom. Ker bi bilo po tem vzorcu neznano mnogo dela, se ta razrešitev odloži do prihoda Čehov k našemu glavnemu letošnjemu zborovanju, da se jih ob tej priliki povpraša, kako nameravajo oni rešiti ta vprašanja najkrajšim potom.

3. Vodstvo narodnih strokovnih organizacij je poslalo naši Zavezi oklic k pristopu. Ta oklic se je poslal vsem Zavezanim društvom. Prvi tak kongres se je vršil v Ljubljani dne 15., 16. in 17. avgusta.

4. Glede akcije »Pred cesarja!« se z ozirom na dopis »Zveze slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem« sklene, da se pozove zastopnike posameznih avstrijskih dežel, da grede jeseni, ko se sestanejo državni poslanci na Dunaju, k ministr. predsedniku in k naučnemu ministru, kjer jima natanko pojasnijo položaj učitelstva.

5. Ista Zveza želi izpremembe Ročnega zapisnika in natančno sestavo števila onih učiteljic, ki so brez službe. Oboje se odstopi v končno rešitev delegaciji.

6. Letos sta izšli za I. razred ljudskih šol dve novi knjigi: K. Widrovo »Moje prvo berilo in Iv. Krulčeva »Moja prva čitanka«. Za nas veljaj načelo, da se toplo zavzamemo za prvo imenovano knjigo.

7. Na pismeno grajo okr. šolskega sveta v Sežani, ki je bila izrečena dvema tovarišema, zato, ker sta spremila sokolski naraščaj pri zletu iz Komna v Kobariid, se Zaveza ne pritoži dotlej, da se reši ugovor prizadetih tovarišev, ki je bil odposlan na ondotni deželni šolski svet.

8. Narodna čitalnica v Kranju je bila po Zavezi ob proslavi 50letnice njenega obstoja brzojavno pozdravljena, na kar je došla pismena zahvala.

9. Vodstvo Zaveze je vsa včlanjena učiteljska društva opozorilo, naj se spominijo s primernim pozdravom »Učiteljskega društva za postojnski okraj« ob njegovi 25letnici. Predsedstvo je poslalo jubilatki iskrene brzojavne čestitke.

10. »Zvezi slovenskega učiteljstva v Avstriji« in »Deutsch-österreich. Lehrerbund« sta se odposlala dopisa, v katerih se je poudarjalo, kakšno stališče naj se zavzame glede vit. Pantzovega predloga o zvišanju kongruie duhovnikom in kako naj se postopa o kliču »Pred cesarja!«

Z IX. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (10. avgusta 1913).

1. Tvrška Karnet & Kysely iz Prage je poslala ponudbe in vzorce za jubilejske znake. Ker izda Zaveza povodom svojega srebrnega jubileja spominsko knjigo, se ta ponudba v celoti zavrne.

2. Vsem slovenskim učiteljskim organizacijam in slovenskim naprednim listom se je poslalo v vednost, oziroma v ponatisk vabilo k naši 25letnici.

3. Zbor delegatov »Zveze slovenskega učiteljskega društva v Avstriji« letos ob našem slavlju v Ljubljani ne more zborovati, ker imajo Poljaki že s 1. septembrom redni šolski pouk. Zavezinemu predsedniku se je naročilo, da naj na odborovi seji na Dunaju dne 19. avgusta stori vse mogoče, da se ta delegacija vendarle vrši, kakor je bilo prvotno določeno.

4. Določiti se govornik na slavnostnem zborovanju, za isti dnevni red pa se vzame na znanje poročilo tovariša Bohdana Skále s Češkega.

5. Delovanje Zaveze se opiše v posebnem slavnostnem spisu, za katerega se določijo številni izvodi.

6. Letošnje obituriante in abiturientke slovenskih učiteljskih je na IV. sestanku pozdravil v imenu Zaveze njen predsednik. Pri referatih in pri koncertu je bilo navzoče učiteljsko v lepem številu.

7. »Učiteljska tiskarna« je položila račun o prodanih knjigah, ki jih ima Zaveza v zalogi.

8. Doposlan nam je bil dopis »Zveze slovenskega učiteljskega društva v Avstriji« glede dnevnega reda odborove seje. (Glej št. 30. »Učit. Tov.«!)

9. Ravnoista Zveza nam je poslala v osnutku novi načrt državnega šolskega zakona. Načrt obsega 17 strani.

10. Odločitev oddaje upravnštva »Učit. Tovariša« se prepusti upravnemu odboru.

Z X. vodstvene seje upravne dobe 1912/13 (23. avgusta 1913).

1. Odborova seja »Zveze slovenskega učiteljskega društva v Avstriji« se je vršila dne 19. in 20. avgusta na Dunaju. Zavezin prednik ni mogel pridobiti odbornikov za delegacijo, ki bi se morala vršiti ob naših slavnostnih dneh v Ljubljani, pač pa so za takrat obljubljene številne deputacije vseh slovenskih naprednih učiteljskih Zvez. (Poročilo te odborove seje glej v 36. številki »Učit. Tovariša«!)

2. Zborovalci »Hrvatskega pedagoško-književnega zbora« v Zagrebu so bili po predsedstvu Zaveze na 41. običnem zboru brzojavno pozdravljeni.

3. »Brežiško-sevniško učiteljsko društvo v Vidmu« je poslalo vodstvu Zaveze dopis, v katerem se izreka želja, da naj bodo odslej seje delegacije tajne. Rešitev predloga se odstopi upravnemu odboru in delegaciji.

4. Po koncertnem odseku sestavljeni program koncerta se potrdi, sestavi se natančno dnevni red seje upravnega odbora, delegacije in slavnostne seje. (Glej št. 34. in 35. »Učit. Tovariša«!)

5. Med učiteljsvom v Dalmaciji je nastal razkol. Snuje se »Zveza dalmatinskih učiteljskih društev«, ki postane izrazito napredna.

6. »Učiteljska tiskarna« sporoča, da nam da za vsa naša naročila 10% popusta.

Književnost in umetnost.

Ročni zapisnik z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južnem Štajerskem, Južnem Koroškem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega, goriškega, sežanskega in tolminskega ljudskega učiteljstva za šolsko leto 1913—1914. — XX. letnik. Sestavil L. Jelenc. Cena: Brez kataloga elegantno vezan 1 K 80 v, s katalogom za 100 učencev 2 K, za 150 učencev 2 K 20 v, s poštnino 16 vin. več. — Natisnila in založila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. — Toplo priporočamo! Naročila prejema »Učiteljska tiskarna«.

Trdinova številka »Slovana«. Najnovejša številka »Slovana« je vsa posvečena spominu pisatelja Trdine, ki se mu bo v kratkem v Mengšu razkrila spominska plošča. Čitamo tu članke: »Trdina kot učitelj hrvatske književnosti« na Reki, kjer

so priobčeni ekscerpti iz Trdinovih predavanj (jako krepki izreki!); »Reško dijaštvo v Trdinovih časih«, »Trdinov prijatelj Gregor Blaž« (iz peresa g. Vida Engelmanna in F. V.); »Trdina in slovenske narodne pravljice«; »Trdinovi Beli Kranjci in Hrvati«; »Trdina in Ternovec«; »Trdina kot dramatik« itd. — Prof. Saša Santel je nalašč za »Slovana« ilustriral tri Trdinove pravljice: »Kurenta«, »Velikani« in »Kristus, sv. Peter in baba.« — Vsa številka »Slovana« je izdaten prispevek k spoznavanju jekleno značajnega Slovana Trdine.

Srednješolski vestnik.

**** Slovenska gimnazija v Gorici.** Z ozirom na vesti, ki so izšle v dnevnem časopisju o reorganizaciji c. kr. državne gimnazije v Gorici, se konstatira, da se v smislu najvišje odločbe z dne 3. avgusta t. l. z začetkom šolskega l. 1913—14. na državni gimnaziji v Gorici obstoječi italijanski realnogimnazijski in slovenski gimnazijski razredi ločijo od imenovanega zavoda in preurede postopno v samostojna zavoda, in sicer v osemrazredno državno realno gimnazijo z italijanskim, oz. državnogimnazijsko s slovenskim učnim jezikom in da se preustroji dosedanja državna gimnazija v Gorici z nemškim učnim jezikom z začetkom šolskega leta 1913—14. postopno v državno realno gimnazijo, in sicer z nemškim učnim jezikom.

**** Šolska vest.** Za začasnega vodjo na slovenski gimnaziji v Gorici je imenovan profesor Andrej Ipavec, za začasnega vodjo na italijanski realni gimnaziji pa je imenovan profesor Emil Turus.

Politiški pregled.

*** Za lex Kolisko.** Kakor je znano, so začeli Nemci na Nižjem in Gornjem Avstrijskem pobirati podpise za lex Kolisko. Nabrali hočejo dva milijona podpisov in s tem pritisniti na vlado, da bi dala ta zakon, ki popoinoma onemogočuje slovensko šolstvo v teh deželah, v sankcijo. Kakor je predsednik »Südmarke«, posl. Wastian, zadrževal na običnem zboru »Südmarke« v Inomostu, so nabrali že 700.000 podpisov.

*** Proti češčini kot uradnemu jeziku.** »Narodni Listy« poročajo, da so preterirani češki prosilci za sprejem v sodno službo na Češkem dobili zadnje dni tozadevne odklonilne odloke in odlok justičnega ministrstva, v katerem se jim naroča, da morajo pri vseh vlogah na justično ministrstvo uporabljati izključno le nemščino, ker bi bile sicer njihove vloge zavrnjene. »Narodni Listy« ostro kritizirajo ta odlok ministrstva in zahtevajo od čeških poslancev, da nastopijo proti justičnemu ministru Hochenburgerju najostrejši boj.

*** Hrvaško vprašanje.** Kraljevi komisar baron Skerlec se je dal prepeljati iz bolnišnice v svoje stanovanje v banski palači in je takoj pričel z nadaljevanjem pogajanj z vodilnimi hrvaškimi politikmi. Sprejel je najprej bivšega podbana Crnkovića, ki je ostal dlje časa pri njem. Prihodnje dni bo nadaljeval pogajanja in upa, da bo še tekom tega meseca lahko osebno poročal ministrskemu predsedniku grofu Tiszi o končnih uspehih pogajanj. V vladnih krogih imajo upanje, da bo Ogrska že koncem tega meseca formulirala svoje predloge, na podlagi katerih začne baron Skerlec meritorna pogajanja s hrvaškimi strankami v svrhu zagotovitve delozmožnosti hrvaškega sabora in razpisa novih saborskih volitev.

*** Pomanjkanje višjega uradništva v Bolgariji.** V Bolgariji se silno poznajo velike izgube zadnjih dveh vojn. Padlo je veliko višjih uradnikov, ki so služili kot rezervni častniki; njih službenih mest ni sedaj nihče zasesti. Tako n. pr. v ministrstvu za javna dela silno manjka inženirjev in arhitektov; vlada je prisiljena po več uradnih oddelkov združiti, ker bi inače posamezni uradi ostali brez vodilnih moči. Blagoslov vojne!

Kranjske vesti.

—r— **Društvu v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani** je 23. avgusta t. l. zamrla učiteljica vdova ga. Marija Jekovčeva zapustila v znak hvaležnosti svojo edino hranilno vlogo v znesku 23 K 78 v. Pasne-manja vredni pokojnici bodi ohranjen časten spomin!

—r— **Hrvaški učitelji Družbi sv. Cirila in Metoda.** Štirje hrvaški učitelji, ki so se udeležili Zavezinega jubileja, so darovali v nedeljo zvečer v prijateljskem krogu Družbi sv. Cirila in Metoda v družbin nabiralnik v restavraciji pri »Zlatorogu« 20 K. Živel!

—r— **Umrta** je v visoki starosti 85. let gospa Ana Wider, mati tovariša Karla

Widra in vrtnarja g. Ivana Widra ter ge. Ane Widroye, por. Hussove. Cenjenim rodovinom iskreno sožalje. Blagi ženi prijazen spomin!

—r— **Himen.** Poročil se je tovariš Alojzij Kolenc, učitelj v Zagorju ob Savi, z gospico Marto Intiharjevo. Bilo srečno!

—r— **Ljudsko šolstvo.** Iz Žirov v Št. Vid pri Cerknici je premeščen začasni učitelj Karel Črnjač, iz Št. Vida v Žiri je premeščen začasni učitelj Ivan Stenovec. Alojzija Weiss je imenovana za začasno učiteljico na Raki, Alfonza Babnik za začasno učiteljico v Čedrežu, Jožef Breznikar pa za začasnega učitelja na Raki.

—r— **Ljudsko šolstvo.** C. kr. kranjski deželni šolski svet je potrdil deške in dekljiške nadaljevalne šole na ljudskih šolah pri Sv. Ani, v Bukovici, na Kokri, pri Sv. Lenartu, na Malenskem Vrhu, na Sorici, v Primskovem, na Zalem Logu in v Dražgošah. Začasni učitelj v Strugah je postal absol. učiteljski pripravnik Viktor Kovač, v Ošlnici je premeščen kot začasna učiteljica s Kala Marija Burja. Učiteljska suplentinja Stanislava Meškova je postala začasna učiteljica na štirirazrednici v Kostanjevici. Definitivna učiteljica v Retečah je premeščen na lastno prošnjo nazaj v Lj. poglav. Zaradi pouka na gospodinjstkih tečajih bo v šolskem letu 1913/14 suplirala učiteljico Marijo Odlazkovo na dekljiški ljudski šoli v Kamniku, učiteljska suplentinja Helena Fischerjeva.

—r— **Iz šolske službe:** Začasna učiteljica v Cerkljah je postala Frančiška Urbančič. — Definitivna učiteljica na ljubljanski mestni štirirazredni nemški dekljiški šoli Elizabeta Trenz je imenovana za definitivno učiteljico na mestni dekljiški šoli v Bolcanu. — Za prov. učiteljico na petrazrednici pri Sv. Petru v Ljubljani je imenovana namesto prostovoljno izstopivše Eme Schmidingerjeve Marija Jegličeva, prov. učiteljica na Dobravi pri Kropi Marija Sajovičeva je imenovana za prov. učiteljico v Dvorcu, za suplentinjo v Srednji vasi v Bohinju je imenovana namesto obolele učiteljice Bizjakove, do sedaj suplentinja v Boh. Bistrici Frančiška Rihteršič, za suplentinjo na Bledu namesto učitelja Ivana Erbeznika, ki je na dopustu suplentka Ap. Zupančeva, za prov. učiteljico na Jesenicah na mesto umrlega nadučit. Josipa Sedlaka suplentka Marija Keslerjeva in za začasnega vodjo te šole dež. učitelj Mihael Salberger. — Imenovan je absolvirani učiteljski kandidat Ivan Mihelič za provizoričnega učitelja na trirazredni ljudski šoli v Selcih pri Škofiji Loki.

—r— **Telovadba šolskega naraščaja.** Kakor čujemo, prepoveduje v Kranju okrajni šolski svet zopet telovadbo v sokolskih telovadnicah, dasiravno je telovadbo naučno ministrstvo dovolilo. To preziranje odlokov višjih oblastev je nečuveno, in gospodje si najbrže domišljujejo, da Kranjska ne spada več v okvir v državnem zboru zastopanih dežel, ampak da je nekaka papeška provinca. Opozarjamo starše, da okrajni šolski svet nima nikake pravice prepovedovati telovadbe ter naj svoje otroke pošiljajo v sokolsko telovadnico. Za slučaj pa, da bi se šolsko vodstvo drznilo, izvajati kake konsekvence iz te nezakonite odredbe, naj se takoj pritožijo na višje inštanice.

—r— **Nemško šolstvo na Kranjskem** se razvija tako, da se Nemci po časopisih radujejo. »Slov. Branik« piše: Takozvani šolski kuratorij (Schulkuratorium) pod okriljem Schulvereina in kranjske šparkase vzdržuje naslednje šole: žensko učiteljico, žensko trgovsko šolo, štirirazredno nemško dekljiško šolo v Ljubljani, štirirazredno ljudsko šolo v Spodnji Šiški, na Jesenicah in v Trzinu. Žensko učiteljico je letos zapustilo 29 gojenk. Ker jih na kočevskih šolah ni tretjino toliko ne potrebujejo, vtihotapile se bodo na slovenske šole, saj je deželni šolski svet v svoji večini Nemcem zelo — prijazen. Dekljiško trgovsko šolo je izdelalo 18 deklet. Na štirirazredni nemški dekljiški šoli je bilo le 109 učencev (toliko jih ima marsikatera enorazrednica na deželi!), torej je prišlo na razred in učno osebo le 13 učenk. A še od teh 109 učenk je bilo 6 Slovenk in 8 drugih Slovank. Jeseniška šola je imela 206 učencev in učenk.

Štajerske vesti.

—š— **Veržejski »kloster« Salezijan-**cev podpirajo kot redni člani vključ gmojni mizeriji učiteljstva sledeči tovariši: Herzog Anton — Sv. Križ, Sprager Ferd. in soproga — Veržej, Zacherl Franc — Ljutomer in Colnarič Alojzija — Veržej. Ne zavidamo jim sicer nedolžnega veselja in zaslug, ki jim zrastejo iz njihove vneme za procvit veržejskega »klostra«, ali žalostno in obenem značilno je, da za »Učit. Tovariša« in druge napredne liste, ki se potegujejo za dobrobit učiteljstva, velika večina od teh tovarišev seveda nima denarja.

—š— **Lep uspeh.** Pri vpisovanju otrok za šolo v Krčevini-Lajtersberg pri Mariboru, ki se je v torek 16. t. m. končalo, se je vpisalo v I. razred okrog 60 otrok, lani je bila novincev samo 49. Torej smo letos napredovali za več kot 10. Iz nemške šole, kamor so bili vsiljeni, je izstopilo 13 slovenskih otrok in vstopilo v slovensko. Od 7. ure zjutraj pa do 12. ure je bilo okrog šole jsko burno gibanje. Slovenska straža je bila močno pomnožena. Izvršili smo te dni važno obrambno delo. Rešili smo več desetih slovenske dece gotove narodne smrti.

Goriške vesti.

—g— **Repentabor.** Kakor drugod po Goriškem, se je tudi pri nas začelo šolsko leto 1. septembra. Ljudstvo je bilo navdušeno, ker je nastopil tov. Josip Ravliar, doslej v Zgoniku. Porojen je bil v Dutovljah, a njegovemu očetu je tekla zibelka v naši občini. Prišel je v rojstno vas svojega očeta; zato je bilo tudi ljudstvo navdušeno, osobito, ker je mož vsestransko na dobrem glasu, vrl narodnjak in zgleden učitelj. — Po maši so šolsko mladino odveli v šolo. Pred šolskim poslopiem, odličnim v narodni zastavi, je naš g. župan v prisotnosti starešinstva in drugih občinarjev v lepih besedah pozdravil novodošlega nadučitelja. Občinstvo ga je pozdravljalo z glasnimi živio-klici in tudi pok možnarjev je naznanjal svečanostni sprejem. Tov. nadučitelj se je v zbranih besedah zahvalil občinstvu za prijazen sprejem, naglašujoč dolžnost vaškega učiteljstva, njegovo delovanje v prosep občne blaginje ter je vsestransko pozival k složnemu delovanju v dobrobit vseh občinarjev. Bil je lep sprejem, vreden mož.

—g— **Poroka.** Poročil se je v Gorici Vladimir Knaflič, sin nadučitelja tov. Knafliča, odvetniški kandidat, znan slovenski publicist, z gospodično Olgo Čebularjevo, hčerko prof. Čebularja v Gorici. Mlademu paru vse najbolje!

—g— **Odlikovani Slovenec.** Naš rojak dr. Rihard Jug, zdravnik pri vojni mornarici, ki se je udeležil avstrijske ekspedicije pri predaji Skadra, je odlikovan z najvišjim odlikovanjem »Signum laudis« za usluge, ki si jih je pridobil le-tam zaradi neumornega in razumnega delovanja na sanitetnem polju. Odlikovanec je sin tov. Tomaža Juga iz Solkana, šolskega ravnatelja v pokoju. Iskreno čestitamo!

—g— **Shod za slovenske šole v Gorici.** Shod, ki ga je sklical »Narodni odbor« v Gorici z dnevnim redom »Slovenske ljudske šole v Gorici« in ki se je vršil v Trgovskem domu, je uspel nepričakovano sijajno. Slovenci so pokazali v polni meri svojo narodno zavest in se ne strašilo več nobenih sovražnikov iz kateregakoli si bodi tabora ter zahtevajo svoje pravice, ki jim pristojajo kot zvestim državljanom in kot vernim sinovom svojega naroda. Udeležba je bila naravnost veličanska, živo navdušenje in odločna volja. Ljudstvo je govorilo in glasno zahtevalo svoje pravice. In ta glas, ki naj doni po vsej širni slovenski domovini in ki odmeva tudi na merodajnih mestih, ne sme ostati brezuspešen. Shodu je predsedoval deželni poslanec dr. Karel Podgornik. Govorili so odvetnik dr. Dinko Puc, sournednik »Gorice« Lukežič, urednik »Novega Časa« Fr. Kremžar, predsednik dr. Podgornik in vseučiliški docent dr. B. Vošnjak. Končno je bila z velikim navdušenjem sprejeta resolucija: »Z ozirom na dejstva, da si morajo Slovenci v Gorici sami vzdrževati svoje ljudske šole, da se mestna uprava dosledno ne briga za slovenske potrebe na šolskem polju, da mestni uradi nočejo poznati jezika polovice mestnega prebivalstva in da mestna občina vso svojo moč, ki jo podeljuje avtonomija, vedno uporablja proti slovenskemu življu: Slovenci, zbrani na javnem shodu dne 7. septembra 1913. v »Trgovskem domu«, protestirajo proti vsem kriviciam, ki se gode Slovincem v Gorici od strani mestne uprave; poudarjajo slovensko, da bodo uporabljali vsa sredstva v njihovo odstranitev; konstatirajo, da se z ustanovitvijo mestne ljudske šole Podturnom, ki ne odgovarja ne po leži, ne po stanju svojemu namenu, ni zadostilo odločbi deželnega šolskega sveta z dne 24. junija l. 1894., naučnega ministrstva z dne 25. oktobra l. 1894. in razsodbi upravnega sodišča z dne 26. junija l. 1895., s katerimi se je izreklo, da je mestna občina goriška dolžna dati goriškim Slovincem slovensko ljudsko šolo, še manj pa predpisom državnih in deželnih šolskih zakonov; zahtevajo zaradi tega, da zgradi mestna uprava na primernih krajih v goriškem mestu zadostno število ljudskih šol za goriške Slovence, in pozivljajo visoko c. kr. vlado, da ona kot najvišja čuvarica zakona gleda na to, da dobe v okolišju goriške mestne občine stanujoči Slovenci vse v državnih temeljnih zakonih zajamčene pravice ter da se poslužijo v to tudi najstrožjih sredstev, če je treba raz-

pusta občinskega sveta in imenovanja vladnega komisarja. — K resoluciji se je sprejel še dodatek, predlagan po Alojziju Brajniku, glede slovenščine kot učnega jezika na goriški realki in dodatek Perkovič, da mora biti na slovenskih ljudskih šolah v mestu tudi potrebniško osebje slovensko, zakaj na šoli Podturnom je sluga Furlan. Zborovalci so zapeli »Hej Slovani« in se navdušeni razšli v zavesti, da se resolucija predloži na meročajno mesto in da mora prinesiti uspehe.

—g— **Poročila sta se** v Gorici gēna. Anka Češčutova, učiteljica, hčerka g. Antona Češčuta, c. kr. višjega okr. oficijala, in pa tov. Jakša Brdar, učitelj v Istri. Cestitamo!

Tržaške vesti.

—t— »Edinost« je začela priobčevati referat tovariša Ivana Dimnika »Slovensko ljudstvo in strokovno šolstvo« iz jubilejske številke našega lista.

—t— **Pozor, slovenski srednješolci!** Opozorjamo naše dijaštvo na to, da je razpisanih v »Notizenblattu« finančnega ministrstva z dne 14. avgusta t. l., štev. 25, več mest davčnih praktikantov v področju tržaškega finančnega ravnanja. Ker je sedaj od 210 davčnih uradnikov le 55 Slovencev, bi bilo torej dobro, da bi se za ta razpisana mesta potegovali Slovenci, posebno sedaj, ker je pri davkarji precej ugodno napredovanje. Slovenski davčni uradniki se nujno potrebujejo, ker so v popolnoma slovenskih krajih nastavljeni Italijani, ki so malo ali pa sploh nezmožni slovenskega jezika, in to zaradi tega, ker je premalo slovenskih davčnih uradnikov! Pričakovati pa je tudi, da se bo c. kr. finančno ravnanje v Trstu pri teh imenovanjih oziralo v prvi vrsti na slovenske kompetente, ker Italijanov je že več kot preveč v davčni službi. Slovenski davčni uradniki se bodo gotovo potrebovali sedaj v Trstu pri poddržavljenem davčnem uradu in gotovo je več družinskih očetov, ki bi želeli priti v Trst zaradi šolanja otrok!

—t— **Sovinizem šolskega zdravnika.** Šolski zdravnik za svetoivanski okraj, dr. Steindler, ki ima posla tudi na slovenski šoli, si je dovolil v par slučajih, da ni hotel dati slovenskim otrokom zdravniškega izpričevala, in to samo zato, ker so mu starši povedali, da bodo vpisali otroke v slovenski šolski vrtec. Zgodilo se je že tudi, da je ta zdravnik že popisano izpričevalo iztrgal materi iz rok in ga strgal in to samo zato, ker mu je mati še-le naknadno povedala, da bo dala otroka v slovenski vrtec. Na vprašanje matere, kam naj gre po izpričevalo, je udaril mož s pestjo ob mizo in ženo spodil. Davkoplačevalci, pobrigajte se za svoje pravice, šolske oblasti, storite svojo dolžnost.

—t— **Razpisana štipendija.** Začetkom I. tečaja šolskega leta 1913—1914 se podeli ena štipendija iz ustanove škofa dr. Jurija Dobrile, letnih 224 K. — K uživanju so poklicani dijaki iz sorodstva ustanovnika, in sicer najprej najbližji, potem bolj oddaljeni. V slučaju, da ne bi bilo takih prosilcev, se odda lahko štipendija tudi drugemu dijaku iz Istre, v katerem slučaju imajo prednost sinovi ubogih kmetijskih družin slovenske narodnosti. Sicer pa veljajo glede podeljenja tega štipendija obstoječe postave in naredbe. Pravica do uživanja prične s prvim gimnazijskim razredom in traja do konca študij. Pravico podeljenja ima c. kr. namestništvo v Trstu. Prosilci za štipendij morajo vložiti svoje prošnje najkasneje do 30. septembra 1913 pri c. kr. namestništvu v Trstu in priložiti krstni list, ubožni list, izpričevalo o cepljenju koz, izpričevali dveh zadnjih semestrov, postavno potrjeno eventualnega sorodstva z ustanovnikom in sploh vseh gori imenovanih zahtev.

—t— **Razdelitev sadnega drevja članom »Tržaške kmetijske družbe«.** »Edinost« poroča, da porazdeli kmetijska družba tudi v tem letu svojim članom razna pritlikava sadna drevesca kakor: črešnje, hruške, jabolka, marelice, breskve, češplje in orehe. Vsak član, ki se za nje prikladi, in ki je že poravnal članarino za leto 1910, dobi brezplačno po 3 drevesca; nad to število jih morejo dobiti člani do 15 drevesc po nižnji, nad 15 pa po polni kupni ceni. Ker še nekateri morda niso imeli časa, da bi se prijavili za nje in da ne bo zopet nepotrebnih prekanj, se je podaljšal rok do 1. oktobra! Prijavite se torej pravočasno v družbeni pisarni, v ul. Giorgio Galatti 14. II.

Splošni vestnik.

Zaplenjeni! Zavezin jubilej je proslavilo tudi slavno državno pravdnništvo s tem, da je našo slavnostno številko zaplenilo! In sicer je bil zaplenjen ves članek (z naslovom in imenom pisatelja vréd)

ki govori o koroških šolskih razmerah. — Ker smo vendarle radovedni, kako velik je naš greh, smo se proti konfiskaciji pritožili. — Obenem pa smo tudi poskrbeli, da javnost vzlic zaplembi izve, kake so šolske razmere na Koroškem.

Poročila, lepa in stvarna, o jubileju Zaveze so priobčili listi: Dan, Slovenski Narod, Edinost, Soča, Sava, Laibacher Zeitung, češki, hrvaški in srbski strokovni in politični listi.

Na I. mestni šoli je do 30. t. m. razpisano mesto po umrlem Jakobu Pretnarju v stalno nameščenju.

Šolsko vodstvo v Šmarju pod Ljubljano zamenja v Tumlriz Sprachbuch II. Teil ali pa ceneje proda 18 Schreiner-Beizakovich II. nemških vadnic. —

Avstrijska razredna loterija. Dne 1. septembra je začelo glavno ravnanje državnih loterij izdajati srečke prvega razreda avstrijske razredne loterije. Od sto tisoč srečk jih je 2000 celih, 18.000 četrtinskih, ostanek pa osminskih. Cele srečke imajo večjo obliko, nekako tako kakor 100-kronski bankovci. Temeljna barva celih srečk je rumena, četrtinskih rožasta in osminskih vijoličasta; in sredi je avstrijski grb. Barva okvirja, ki obdaja črnotiskano nemško besedilo, je pri vseh srečkah prvega razreda rujava; v isti barvi je tudi tiskano besedilo v osmih avstrijskih deželnih jezikih na zadnji strani. Barve okvirja bodo pri posameznih razredih: rujava, modra, olivnata, vijoličasta in rdeča. Cele srečke imajo napis »Los«, delne pa » $\frac{1}{4}$ Los« in » $\frac{1}{8}$ Los«. Pod besedilom na sprednji strani se nahaja na desni posnet podpis glavnega ravnatelja državnih loterij, dr. pl. Neupauerja, na levi pa pečat poslovne, ki oddaja srečke, s posnetim podpisom njegove lastnika ali voditelja; srečka je le veljavna, če ima ta pečat.

Tridesetletnica hrvaškega jezika v istrskem deželnem zboru. Te dni je poteklo 30 let, odkar se je v istrskem deželnem zboru izpregovorila prva hrvaška beseda. Bil je dr. Matko Laginja, ki se je kot prvi v hrvaščini oglašil proti kriivicam, ki so se ob tedanjih volitvah godile pod italijansko krutovladno hrvaškemu narodu.

Stoletni jubilej rojstva Ivana Mazuraniča. Hrvaški narod se pripravlja, da dostojno proslavi rojstni dan Iv. Mazuraniča, velikega svojega pesnika. Slavnost se bo praznovala 14. avgusta leta 1914. Pri tej priložnosti se bodo Hrvatje spomnili tudi pesnikovega brata Antona. Predpriprave za rečeno slavnost se vrše pod geslom: »Za braču Ivana in Antuna Mazuraniča«.

Ženske v poštni službi v Avstriji. Na avstrijskih poštah uradih je nastavljenih 7300 ženskih uradnic. Teh je 3100 le pri brzojavu in telefonu.

Stoletnica lokomotive. Letos je 100 let, odkar je v Wylamu na Angleškem vozil prvi parni stroj, lokomotiva. Vozil je 8 vagonov s hitrostjo 8 km na uro.

Panamski prekop se dokončuje. V nedeljo so razstrelili zadnji nasip na strani Tihega oceana, v ponedeljek pa so razstrelili zadnji nasip na strani Atlantskega oceana, tako da je prekop sedaj že skoziin-skozi poplavljen. Oficialna otvoritev panamskega prekopa, ki je za svetovno trgovino epohalnega pomena, se bo vršila v letošnjem oktobru.

Spomenik v spomin ljudske vojske leta 1813, pri Lipskem odkrijejo dne 18. oktobra t. l. pri Lipskem. Tega odkritja se udeležijo v zastopstvu cesarja prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand.

V blaznosti je umoril učitelj Wagner iz Degerlocha, 35 let star, svojo ženo in 4 svoje otroke. Potem je šel v Mühlhausen in tam ustrelil 7 oseb in zažgal nekaj poslopij.

Obrambni vestnik.

= **Kaj je vse mogoče v XX. stoletju!** S Štajerskega nam pišejo: Slučajno sem dobil v roke ta nadvse imenitni dekret (imena izpuščam namenoma): »Okrajni šolski svet... Gospodu... v... Okrajni šolski svet je Vas temeljem § 7. šolsko-nadzorovalnega zakona z dne 8. februarja 1869, dež. zak. št. 11, imenoval krajnim šolskim ogledu za šolo pri... Čast mi je, Vas o tem obveščati z vabilom, da se v smislu § 21. napominanega zakona prizadevate nadzorovati didaktično-pedagoško stanje imenovane šole in da se blagovolite sploh za njen prospah potegovati. — Predsednik: ...« Doslej smo imeli tudi na Štajerskem le okrajne in deželne šolske nadzornike, ki so imeli pravico in dolžnost, nadzorovati didaktično-pedagoško stanje šol. Take nadzornike imenuje naučni minister, oziroma cesar. Prvi pogoj je seveda strokovna izobrazba. — Kakor pa kaže gorenji dekret, so začeli predsedniki okrajnih šolskih svetov preobračati doslej veljavna zakonita določila in poverjajo posestnikom in kmetom, ki nimajo nobene šolsko-strokovne izobrazbe, posele okrajnih in deželnih šolskih nadzornikov! Taki predsedniki niso za nikamor dru-

gam, nego da grede kar najhitreje v zasluzeni pokoj! Mi bomo poskrbeli, da jim pride lekcija od pristojne strani!

= **Srbija in slovensko učiteljstvo.** Iz Belgrada nam poročajo, da potrebujejo do 2000 učiteljev in mnogo profesorjev. Tako poročilo! Podrobnih podatkov še nimamo, vsekakor se pa obrnemo na meročajna mesta v Srbiji, da nam natančno javijo pogoje in okolščine, pod katerimi bi naše učiteljstvo šlo službovat v Srbijo, odnosno v novo osvojene kraje. Zavedamo se velike važnosti, ki jo nosi to vprašanje. Vsekakor bo vsako izseljevanje slovenskega moškega učiteljstva velikanska škoda za slovensko šolstvo in slovenski narod sploh. In ta nevarnost nam sedaj fakično preti! Med mlajšim učiteljstvom na Kranjskem se je v zadnjem času pojavila močna struja, ki teži za službovanjem na Balkanu. Mi se ne čudimo temu! Od samega besedičenja in od samih čustev človek ne živi. Poleg stradanja in pomanjkanja se pojavlja še vedno naraščajoča korupcija in krivičnost, tako da človek mora izgubiti vso vero v vsekako ustavno pravičnost — in si gre iskat socialne eksistence drugam. Vlada je molčala in trpela krivičnost do sedaj, zato naj si pripiše posledice in mora — molčati tudi naprej. Slovenskega moškega učiteljstva že itak primanjkuje. To je za človeka, ki ljubi rodno zemljo in še upa v slovensko bodočnost in eksistenco, žalostno dejstvo. Vendar mi se tudi temu ne moremo upirati. Brez eksistence ni tudi narod — nič! Svarimo pa slovensko učiteljstvo, naj se ne prenaagli in naj ne hodi na Balkan brez sigurnih zagotovil. Čaka naj vsaj toliko časa, da se eventualno izseljevanje organizuje.

= **C. kr. okrajni šolski nadzorniki** nosijo veliko odgovornost za stanje našega šolstva. Oni imajo mnogo vpliva na razširjenje slovenskega ljudskega šolstva, imajo pa tudi mnogo vpliva za snovanje novega slovenskega šolstva. Skoro bi lahko rekli, da je bil razvoj šolstva v posameznih okrajih odvisen od osebe in individualne agilitate nadzornika. Ni samo naloga nadzornika, da samo nadzoruje in kritikuje šolstvo, temveč je tudi od njegove zmožnosti odvisno, da daje tudi direktive za pouk in incijativo za življenje in snovanje šolstva med ljudstvom. Tu se torej spoji s službenim in uradnim delovanjem nadzornika njegovo narodno delo in narodna delavnost. Učiteljstvo ne zahteva mnogo od njih; če to store dobro, je zadovoljno! Narod jim bo gotovo za to hvaležen.

Zdravstvo.

Za dojenčke. Odsek otroških zdravnikov na mednarodnem zdravniškem kongresu, ki je te dni zboroval v Londonu, se je predvsem bavil z vprašanjem o negi dojenčev. Vsi zdravniki so se strinjali v tem, da je največja nevarnost za dete nerazumna mati, ki nima pojma o negi deteta. Neki novozelandski zdravnik je poročal, da tamonja vlada vsako leto brezplačno razdeli 30.000 popularno pisanih knjižic o negovanju deteta v prvem mesecu življenja. Novozelandski zdravnik Laferta je tožil, da so velika mesta izgubila vse, kar je potrebno za razumno negovanje otrok. Zahteval je primerne uredbe, da se matere usposobi, da bodo same hranile svoje otroke, ker ima dojenček devetkrat več upanja na življenje, nego umetno hranjeno dete. Čikaška zdravnica Karolina Hedger je obtoževala moderno vzgojo deklet, velikomestno življenje, modo, pretirani šport, glasbo, družabne obveznosti itd., kar vse je na škodo materinskim sposobnostim in dolžnostim sedanjega ženstva. Neki mančesterski zdravnik je rekel, da je naravnost čudno, da umrljivost dojenčkov ni še večja. Za ravnanje z avtomobilom se zahtevajo stroge izkušnje, za to se pa nihče ne briga, če je dekle, ki stopa v zakon, le malo poučeno o negi deteta, čigar telesni sestav je vendar občutljivejši in umetnejši, nego avtomobilov. Angleški minister Burns je z zadovoljstvom konstatiral, da na Angleškem umrljivost dojenčkov stalno in znatno pada.

Razgled po šolskem svetu.

— **Komenskega šole na Dunaju.** Z Dunaja poročajo, da je izdalo nižjeavstrijsko namestništvo pred par dnevi odlok, s katerim se razveljavi zatvoritev šol Komenskega v III. okraju. To je že tretji odlok namestništva v prilog tej šoli. Na podlagi tega zadnjega odloka bi se bili morali odstraniti sedaj pečati s te šole, magistrat pa je vložil rekurz na notranje ministrstvo, tako da se šola sedaj še ne bo otvorila.

— **Srednje šolstvo v Šleziji.** Avstrijska pravičnost v šlezijem šolstvu je razvidna iz teh-le številke: Leta 1911, je izdala vlada za gimnazije v Šleziji 624 tisoč 571 kron 81 vin., od tega so dobili Čehi 81.640 K 63 vin., Poljaki 77.567 K 15 v., skupaj 159.207 K 78 vin., ali četrtno. Tri četrtnine so dobili Nemci, dasi jih je komaj

40 odstotkov vsega prebivalstva. Še mnogo bolj krivične so razmere v realkah. V Šleziji so 4 realke, vse državne in vse nemške, s 1429 dijaki, od katerih je baje 111 Poljakov in 18 Čehov! Prispevek za državne realke je znašal 402.237 K 24 v., od česar nimajo Poljaki in Čehi ničesar!

— **Srbkinja, prvi ženski inženir v Nemčiji.** Na tehnični visoki šoli v Darmstadtu je Milica Vučićeva iz Srbije položila inženirski izpit, in sicer iz arhitekture. To je prva ženska, ki je v Nemčiji dobila inženirsko diplomu.

— **V Črni gori potrebujejo učiteljev,** in naučno ministrstvo razpisuje 25 mest za pogodbene učitelje in 11 profesorskih mest.

— **Šolske hranilnice.** V minolemu šolskem letu so v Sv. Ivanu Zelina na Hrvaškem ustanovili šolsko hranilnico, ki jo samostojno upravlja odbor šolskih otrok, učiteljstvo pa ima samo nadzorstvo. Vlagajo se vsote od 2 vinarja dalje; vloge se sprejemajo dvakrat na teden in se ob navzočnosti predsednika, blagajnika in enega odbornika mečejo v hranilno skrinjico I. hrv. hranilnice. Vlagalec dobi pismeno potrdilo. Ko vloga doseže 1 K, dobi vlagatelj hranilno knjižico. Knjižigovodstvo se pravilno in vestno vodi. Lani so dosegle vloge 596 K 34 vin. — Na Češkem so šolske hranilnice že jako razvite in je bilo že leta 1906, samo v kmečkih zadrugah vložena 864.453 K denarja šolskih otrok.

— **Pomanjkanje učiteljev na Hrvaškem.** Na Hrvaškem je bilo razpisanih hkrati 130 učiteljskih mest. A kakor nam poročajo je bilo v prošlem mesecu zopet 70 učnih mest nanovo razpisanih, a se ni odzval niti eden zadostno kvalificiran kompetent. To pomanjkanje učiteljstva je pač za Hrvaško že kulturni škandal, in kakor vidimo, je Hrvaška v tem oziru še za Kranjsko, najinteresantneje je pa to, kdo vse že prosi za učitelja na Hrv. Te dni je dobila neka županska oblast na Hrv. prošnjo nekega občinskega redarja za učiteljsko mesto na štirirazrednici v K. Svojo prošnjo utemeljuje prosilec približno takole: »Nisem več v pedagoško-didaktičnem znanju, nadejam se pa, kot človek, ki si je v orožniški službi pridobil inteligenco in je izkazal tam svoje zmožnosti, da bom znal tudi z uspehom poučevati mladino... Dovršil sem tri razrede ljudske šole, a sem sposoben tudi v četrtem razredu poučevati. Vojaška knjižica mi priznava, da sam v orožniški službi vobče zadovoljstvo služboval tri leta. Sedaj sem pa že od leta 1912 občinski redar.« — Ta prošnja pač ne potrebuje nobenega komentarja, ker sama dovolj ilustrira šolske razmere na Hrvaškem.

— **Nova profesura slovanske filologije.** Na vseučilišču v Leydnu je bila ravnokar ustanovljena redna profesura za baltoslovanske jezike. To je prva stolica slovanskega jezikoslovja na Holandskem. Dozdaj sta predavala o njem zasebni docent J. H. Kern in ob priložnosti germanist Uhlenbeck. Nova profesura je bila podeljena dosedanjemu vicebibliotekarju kraji, knjižnice v Hagu, dr. Nikolaju van Wijkju. Van Wijk, učenec Uhlenbecka, je študiral jezikoslovstvo na amsterdamskem vseučilišču, kjer je promoviral leta 1912, s spisom »Nominalni genitiv singularis v indogermanščini in njegovo razmerje k nominativu«. Nato je študiral pri Leskienu in Brugmannu pri Lipskem, pozneje v Moskvi in Krakovu. V svojih dosedanjih delih se je pečal večinoma z nizozemščino. Slavistike se tiče poleg priložnostnih jezikoslovnih študij njegovo slovstveno delo o ruskem narodnem eposu, o Turgenjevu, Gogolu in ruskem narodnem značaju.

— **Slovaška gimnazija.** Kakor poroča »Našinec« je v Ogrskem Gradišču projektirana slovaška gimnazija. Na češko-slovaških konferencah v Luhačovicah je bilo v ta namen nabranih in napisanih 10.000 kron.

— **Nova ženska gimnazija v Belgradu.** V Belgradu otvorijo že z bodočim šolskim letom še eno popolno žensko gimnazijo z osmimi razredi.

— **Učiteljice — bolniške strežnice.** Srbski naučni minister je dovolil učiteljicam, ki se nahajajo v bolnišnicah kot prostovoljne bolniške strežnice, ostati ondi toliko časa, dokler bo njihova pomoč potrebna.

— **Učenost nemških profesorjev.** Nemški profesorji so že svetovno znani. In po vsej pravici. Če bi jih ne bilo, polovico humorističnih listov bi ne moglo izhajati. V Heidelbergu je zdaj umrl bivši univerzitetni profesor Trübsche, ki je bil strokovnjak za rimske starine. Enkrat je odkril blizu mesta ostanke rimskih utrdb ter začel tam kopati. Od tega časa ni bilo mogoče govoriti z njim. V vsaki črepij je našel dokaz davnih dob. In to so uporabili dijaki, da napravijo s starim profesorjem šalo. Dali so pri ondotnem izdelovalcu loncev napraviti več loncev nena-

vadne oblike ter jih ponoči zakopali na onem kraju. In drugi dan so faktično našli delavci že lonce. Profesor Trübsche je tedaj napisal v nemških znanstvenih časopisih dolgovezne članke, v katerih je razlagal, čemu so služile te posode in iz katere rimske dobe da so. Ta šala se je parkrat ponavljala. Vedno so mu dijaki kaj podložili in strokovnjaški nemški profesor je vselej napisal metre dolge razprave. Nekega dne pa je bila dijaška šala vendarle nekoliko predebela. Zakopali so namreč lepo »starorimsko« pipo, ki je imela vžgan sledeči latinski napis: »Julius Caesar svojemu dragemu profesorju I. H. Trübscherju v prijazen spomin.« Tedaj pa je celo nemški profesor spoznal, pri čem da je, ter šel takoj v pokoj. In pred par dnevi je došlo iz Heidelberga poročilo, da je izvrstni mož odšel tja, kjer je tudi njegov prijatelj Julius Caesar.

— **Obisk avstrijskih tehnik.** Na sedmih visokih tehniških šolah je bilo v šolskem letu 1912/13. zapisanih 9787 obiskovalcev proti 9920 obiskovalcem prejšnjega šolskega leta, kar pomeni primanjkalj 143 obiskovalcev ali 1.4%. Najbolj je bila obiskana češka tehnika v Pragi, ki je imela 2637 rednih in 116 izrednih poslušalcev ali 28.6% vseh slušateljev avstrijskih tehnik. Potem pride dunajska tehnika z 2434 rednimi in 143 izrednimi slušatelji, za njo je levovska tehnika, na kateri je študiralo 1435 rednih in 90 izrednih slušateljev. Na češki tehniki v Brnu je bilo zapisanih 517 rednih, 40 izrednih visokošolcev ter 69 gostov. Nemška brnska tehnika je imela 800 rednih in 38 izrednih poslušalcev. Največ slušateljev se je posvetilo strojni in elektrotehniški stroki (34%), potem stavbenemu inženirstvu (33%), nadalje kemijski stroki (12.2%). Najmanj obiskovalcev je imela kulturno-tehniška stroka (5.3%).

— **Princ bo obiskoval ljudsko šolo.** Začetkoma novega šolskega leta bodo vpisali v ljudsko šolo v Stonu princa Henrika, tretjega sina angleškega kralja. To je prvič, da bo kraljevski princ šolo obiskoval z drugimi otroki vred. Razentega sta kralj in kraljica odredila, da se z njihovim sinom ravnata tako ravna, kakor z drugim učenci. Vršiti mora iste naloge, dobivati iste kazni, kakor ostali otroci. Sam bo moral snažiti črevlje in obleko, sam bo moral kuhati čaj in čokolado. Imel bo tudi kos zemlje, da jo obdeluje.

— **Šolstvo v Srbskih novooslobojenih krajih.** Srbska vlada ne bo ovirala ustanavljanja nesrbskih šol v novooslobojenih krajih, v kolikor bodo potrebne, ali v vseh šolah brez izjeme se bo morala poučevati srbsčina, in sicer v toliki meri, da se je bodo otroci popolnoma naučili, in srbska zgodovina. Šolski obisk bo pa takoj obilnat za vse.

— **Avstrijska šola v Carigradu.** Dočim naša vlada doma slovanske šole zapira, vzdržuje v Carigradu nemško šolo. Stavba je stala 450.000 kron. Učiteljev je pet. Rečeno šolo vzdržuje ministrstvo za zunanje reči. — Tudi Nemci iz rajha imajo svojo šolo v Carigradu. Stroški za vzdrževanje te šole znašajo na leto 70.000 mark. Poljaki v Nemčiji nimajo šol, jih niti imeti ne smejo, na Turškem pa vzdržuje nemška vlada v svojo propagando nemške šole. To ni nemška kultura, ampak to je nemško nasilje in nemška krivica.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radoj Korene.

Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Zahvala.

Podpisano vodstvo izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so kakorkoli pripomogli, da je 25letni jubilej občanka Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev dne 6. in 7. septembra t. l. v Ljubljani uspel tako lepo.

Prav posebno se zahvaljuje pripravljalnemu odboru na čelu mu častni predsednik preblagorodni g. dr. Ivan Tavčar, župan ljubljanski in predsednik tovariš Jakob Dimnik in vsem članom odsekov, posebno načelniku stanovanjskega in bankejnega odseka, marljivemu tovarišu Lud. Dermelju, za obilni trud, ki so ga imeli s pripravami za Zavezino petindvajsetletnico; tovarišema Engelbertu Ganglu za krasni slavnostni govor in Bohdan Skali za njegovo izborni in temeljito poročilo; vsem navdušenim govornikom, ki so pozdravljali narodno napredno učiteljsko na slavnostnem zborovanju; tovarišu Fran Maroltu za veliki trud in spretno vodstvo tako lepo uspelega jubilejskega koncerta, vsem damam pevkom in gospodom pevcem, prav posebno solistom, izborni koncertnemu pianistu in glasbenemu učitelju gospodu Antonu Trost in njegovemu bratu gospodu Ivanu Trostu, gojencu c. kr. akademije za glasbo in vprizarajočo

umetnost, za krasna izvajanja; vsem onim posameznikom in mnogoštevilnim korporacijam, ki so brzojavnim ali pismenim potom pozdravili naš shod; vsem onim dragim in milim gostom neučiteljem, ki so prihiteli na naše slavlje, in sploh vsem udeležencem, posebno slovan. bratom tovarišem, ki so pripomogli, da je nastopila Zaveza tako imponantno.

Ikreno zahvalo in priznanje izrekamo gč. Jer. Zemljanovi, ki je priredila z gojenkami iz kuharskega tečaja lep in izboren banket, kakor tudi vsem onim gospodičnam tovarišicam, ki so s toliko ljubeznivostjo in požrtvovalnostjo stregle pri banketu. Zahvaljujemo se cenjenemu orkestru Sokola Ljubljana l., ki je zelo dobro in marljivo igral pri banketu.

Presrečna hvala tudi vsemu narodno-naprednemu meščanstvu ljubljanskemu na blagohotnosti, s katero so sprejemali slovansko učiteljsko one dni v beli naši Ljubljani.

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

V Ljubljani, dne 18. avgusta 1913.

Tajnik: Vilibald Rus. Predsednik: L. Jelenc.

Zahvala.

Po smrti mojega soproga gospoda nadučitelja Alojzija Svetine mi je bilo takoj od društva »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks« izplačanih 1500 K.

S tem izrekom imenovanemu društvu in njega načelniku, gospodu Ivanu Slani, svojo najtoplejšo in najiskrenejšo zahvalo ter obenem želim, da bi vsi učitelji in vse učiteljice pristopili k temu dobrodelnemu društvu.

Se enkrat se najsrčneje zahvaljuje

Ivana Svetinova,

nadučiteljeva vdova in učiteljica.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 760. Kranjsko.

Na trirazredni ljudski šoli v Krki se razpisuje s tem nadučiteljska služba, a na šestrazredni ljudski šoli v Toplicah učiteljska služba v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti semkaj predpisanim potem do 7. oktobra 1913.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji, dne 5. septembra 1913.

Jernej Bahovec

naslednik: IVAN GAJŠEK

- trgovina s papirjem -

Sv. Petra cesta št. 2.

priporoča slavnemu učiteljsstvu in drugemu občinstvu svojo bogato zalogo

šolskih potrebščin, papirja, zvezkov, šolskih knjig, pisalnega in risalnega orodja, umetnin, trgovskih knjig, razglednic itd.

Najizvrstnejše in najboljše tamburice izdeluje in razpošilja

Prva sisečka ročna izdelovalnica tamburic

J. Stjepušin Sisek.

Odklikovana na pariški izložbi l. 1900 in na milenijski izložbi 1896. Razun tamburice in skladeb za razna godala ima kakor gosli, citre, kitare, mandoline, harmonike, okarine i. t. d., za katere se pošilja poseben cenik s slikami. Ilustrovan cenik tamburice pošljem vsakomur zastoj. V isti tovarni izhaja strokovni tamburaški mesečnik pod imenom „Tamburica“, ki prinaša razun pouka tudi krasne tamburaške partiture ter stane letno samo 8 K.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

Kdor ljubi dobro kavo,

rabi kot pridatek „pravi zagrebški :Franck“ z kavinim mlinčkom. — Kdor ga še ne vporablja, pogreša najboljšo.

emp 45/25.642

Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov za naše liste, ki so:

Učiteljski Tovariš - - -

- - - Popotnik, Zvonček.

Iznova pozivamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Vsi na delo!

Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec

v Gorici

Tržaška ulica števil. 16

v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovarov

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

LJUBLJANA

Kavarna Prešern

Priporočam slav. učiteljsstvu svojo moderno urejeno kavarno.

Za obilen obisk vljudno prosi

KAREL POLAJNAR, kavarnar, LJUBLJANA.

FAFF šivalni stroj

je najboljši šivalni stroj sedanosti.

10letna garancija. — Pouk v vezenju brezplačen.

Ceniki zastoj in poštnine prosto.

Ign. Vok — špecialna trgovina šivalnih strojev in koles — Ljubljana, Sodna ulica števil. 7. —

Ferdinand Palovec

konces. zobotehnik

naznanja slavnemu občinstvu, da je otvoril v Ljubljani, Dalmatinska ulica števil. 5 (poleg Kmetijske posojilnice)

zobotehniški atelje

in se priporoča v obilen poset. Izdeluje umetna zobovja, zlate krone, zobe na kavčukove plošče in izvršuje tudi vsa v to stroko spadajoča popravila.

Št. 690. n. š.

RAZGLAS.

Na obrtno-nadaljevalnih šolah v Ljubljani in sicer: na strokovnih nadaljevalnicah za mehansko-tehniške obrti, za stavbne obrti, za umetne in oblačilne obrti, ter na splošni obrtni nadaljevalnici se prične šolsko leto 1913/14

v četrtek, dne 2. oktobra 1913.

Vpisavalo se bode:

a) za strokovno nadaljevalnico mehansko-tehniških obrti v vodstveni pisarni I. mestne deške ljudske šole v Komenskega ulici;

b) za strokovno nadaljevalnico stavbnih obrti v vodstveni pisarni II. mestne deške šole na Cojzovi cesti;

c) za moški oddelek strokovne nadaljevalnice umetnih in oblačilnih obrti v vodstveni pisarni IV. mestne deške šole Na prulah;

č) za ženski oddelek strokovne nadaljevalnice umetnih in oblačilnih obrti v vodstveni pisarni mestne nemške deške ljudske šole na Erjavčevi cesti 21 (pritličje);

d) za splošno obrtno nadaljevalnico v vodstveni pisarni III. mestne deške ljudske šole na Erjavčevi cesti 21 (II. nadstropje); povsod v petek in soboto dne 26. in 27. septembra 1913 od 6. do 7. zvečer in pa v nedeljo dne 28. septembra 1913 od 9. do 12. dopoldne.

Sprejemali se bodo vajenci in vajenke. Vajenci in vajenke, ki vstopijo v šolo na novo, se morajo pri vpisu izkazati z odpustnicami ljudske šole; vajenci in vajenke, ki so obrtno šolo že pohajali (e), pa s svojim zadnjim izpričevalom.

V smislu določil obrtnega reda z dne 23. februarja 1907 je vsak (a) delodajalec (delodajalka) zavezan (a), da vpiše svojega (svojo) vajenca (vajenko) v obrtno nadaljevalno šolo. Če bi tega ne storil (a), bi se ž njim (njo) postopalo kazensko, kot določa to zakon.

Šolski odbor za obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani,

dne 14. septembra 1913.

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

Edino domače podjetje!

Poskusite zboljšano „TOLSTOVRŠKO“,

ki je najcenejša in zdaj, odkar je vreclec spopolnjen, najboljša kislja zdravilna in namizna voda.

Vse vrste steklenic se sprejmejo po najnižji ceni v polnitev. Naslov: Tolstovrška slatina, pošta Guštanj, Koroško.

GRIČAR & MEJAČ

Ljubljana, Prešernova ulica št. 9

Največja zaloga zgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke. Konfekcija za dame.

Točna postrežba. : : Solidne cene.

„Učiteljska tiskarna“

v Ljubljani

R. Z. Z. O. Z.

se priporoča v izvršitev vseh tiskarskih del, kakor časopisov, knjig, raznih tiskovin za urade, hranilnice, in posojilnice, jedilnih listov, cenikov, vizitk, okrožnic, mrtvaških listov i. t. d. i. t. d.

V zalogi ima šolske, županske in različne druge tiskovine, učna izpričevala za obrtne vajence, delavni red. diplome i. t. d. i. t. d.

Najokusnejša izvršba in najnižje cene.

:: Stereotipija ::

Cek. račun št. 76.307.

:: Litografija ::

Telefon št. 118.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“, R. Z. Z. O. Z. v Ljubljani.

Cekovni račun št. 66312.

Zadružnik našega denarnega zavoda postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K, se mora takoj polno vplačati. Posebno se priporočajo ti deleži kot osnovne glavnice učiteljskih društev. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.

Vstopnine se enkrat za vselej plača 2 K.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, ako tudi ni zadružnik. Obrestna mera je 5%. Obrestovanje se pričinja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dne vsacega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Posojila dovoljuje načelstvo. Načelstvene seje so vsako 2. in 4. delavno soboto v mesecu. Zadruga plačuje na željo za svoje dolžnike premije ter tudi posreduje pri zavarovanju.

Vrača se po spodaj navedenih načinih. Vsakdo si lahko izbere način vračila po svoji osebni potrebi in po svoji plačilni zmožnosti.

Vsakih 100 K posojila se vrača po načinu:

mesecnih rokov	rokov	rok
A v 12 in sicer 11	à 9 K — h,	12. 4 K 73 h
B „ 18 „ 17	„ 6 „ — „	18. 3 „ 56 „
C „ 24 „ 23	„ 4 „ 50	24. 4 „ — „
D „ 38 „ 37	„ 3 „ — „	38. — „ 66 „
E „ 46 „ 45	„ 2 „ 50	46. 1 „ 81 „
F „ 60 „ 59	„ 2 „ — „	60. — „ 70 „
G „ 70 „ 69	„ 1 „ 75	70. 1 „ 42 „
H „ 85 „ 84	„ 1 „ 50	85. 1 „ 26 „

Informacije pošilja zadruga vsakomur franco, kdor vpošlje 20 h v pisemskih znakih. Na prošnje brez vpošiljave navedenih znamk se ne odgovarja.

Dopise je naslovljati edino na zadrugo, ne na posamezne člane načelstva. Zadrugi lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Uradne ure za stranke so izvemšji praznikov vsak četrtek od 1/2. do 1/3. ure popoldne in vsako soboto od 6. do 7. ure zvečer.

ANTON BAJEC

cvetlični salon

Ljubljana, Pod Trančo št. 2.

Vsakovrstno vezenje cvetlic, velika zaloga nagrobnih vencev in trakov z ali brez napisov. — Postrežba točna.

Vrtnarija: Tržaška cesta št. 34.

Ivan Soklič, Ljubljana

Pod Trančo

priporoča svojo zalogo najnovejših in najfinejših izdelkov različnih pokrival kakor

klobukov, slamnikov, čepic itd.

Učiteljstvu znižane cene.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana, Stari trg št. 9

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, vojne mornarice, domobrancev i. t. d.

Očala in ščipalniki natančno po zdravniških predpisih. Toplomeri, barometri, mikroskopi, daljnogledi Busch, Goerz, Zeiss i. t. d.

Fotografični aparati itd.

Moderno urejena delavnica z električnim obratom.

Ceniki brezplačno.

Tovarniška zaloga priznana najboljših švicarskih ur kakor tudi zlatnine in srebrnine.

Zaloga raznega risalnega orodja za dijake, inženirje, arhitekta itd.

Strogo solidna tvrdka!!

Ogromno število pohvalnih pisem na razpolago. Krasni ceniki na zahtevo zastoj.

Cene solidne! Postrežba točna!

Gramofoni od K 20.— naprej, plošče od K 1.50 naprej vedno v zalogi.

Restavracija

„NOVI SVET“

v Ljubljani, Marije Terezije cesta 14 se priporoča cenjenemu učiteljstvu

Vedno sveže pivo, najfinejša : vina in izborna kuhinja. :

ANTON GORŠE, restavrater.

Prvo splošno uradniško društvo avstro-ogrskje monarhije

na Dunaju, I., Wipplingerstrasse št. 25.

je ena največjih in najstarejših zavarovalnic za življenje v monarhiji in izvršuje zavarovanja za življenje in rente v vseh kombinacijah.

Za izboljšanje gospodarstvenega stanja, za preskrbljenje prihodnosti navezano je posebno učiteljstvo na samopomoč potom zavarovanja življenja; ugodnosti, ki jih nudi v tem obziru Uradniško društvo, pa tudi humanitetnemu delovanju namenjene uprave Uradniškega društva kažejo učitelju, da mu je najboljšje, če se oklene Uradniškega društva. Iz pravega spoznanja teh ugodnosti pridružila so se

največja učiteljska društva

Avstro-ogrskje Uradniškemu društvu.

Silno ugodni zavarovalni pogoji. Nizke premije. Izplačevanje nemudoma in brez odbitka.

Garancijsko premoženje koncem I. 1912 84 milijonov kron

Stanje zavarovanj koncem I. 1912 222 milijonov kron

Izplačanih zavarovanj do konca I. 1912 121 milijonov kron

Pojasnila daje brezplačno in, ne da bi vprašalec prevzel kake obveznosti

Glavni zastop uradniškega društva za Štajersko, Koroško in Kranjsko v Gradcu, RadetzkystraBe 10.